

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Red. af Östgöta Correspondenten
från
Förläggarne

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1875.

17:e Årg.

4:e häft.

Innehåll:

	Sid.
27. Den qvinliga ungdomens helsotillstånd och helsovård. Af Dr <i>Seved</i> <i>Ribbing</i> (forts. och slut).....	201.
28. Konsten i Hemmet af <i>Jacob Falke</i>	225.
29. Två skaldinnor af <i>Lotten v. Kramer</i>	249.
Diktprof: Efter <i>Betty Paoli</i>	
Skilsmessa.....	252.
Bikt.....	253.
» Efter <i>Wilhelmina Wickenburg Almasi</i>	
Tillegnan.....	254.
Förfeladt.....	255.
I själens djup.....	256.
Vid mitt barns vagga.....	267.
30. En hedersfråga afgjord.....	257.
31. Nytt på vår Bokhylla.....	251.
Mönster.....	263.

STOCKHOLM,

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

27. Den qvinliga ungdomens helsotillstånd och helsovård.

Af D:r SEVED RIBBING.

Forts. fr. föreg. häfte.

E. Konfirmationsundervisningen.

I sammanhang med skolundervisningen och den enskilda flickskolan böra vi icke glömma konfirmationsundervisningen, hvilken bildar ett ej ovigtigt moment uti den serie af skadliga inflytelser för hvilka de unga qvinnorna äro utsatta.

Den sker nästan utan undantag uti otjenliga lokaler, vanligen så kallade kyrksalar, sockenstugor eller pastors enskilda bostad. Lokalen är oftast ytterligt trång, stundom oeldad. Lämpliga bänkar eller sittplatser finnas sällan. Undervisningen fortsättes oafbrutet i 3—4—5 timmar. Betänka vi nu att ungdomen vid denna undervisning anstränger sina själsförmögenheter mer än eljest, dels af öfvertygelse om dess höga vigt och värde, dels af fruktan, att genom lärarens underkännande omdöme blifva för-lustig väntade platser och anställningar, samt att densamma vanligen inträffar under flickans pubertetsperiod, då hon mer än eljest behöfver skyddas mot helsofiendtliga inflytelser, inse vi lätt att den mången gång blir en tung börda för de flickor, hvilka fortsätta sin undervisning öfver folkskolans kunskapsmätt och så-ledes uti konfirmationsläsningen med dess hemlexor erhålla ytter-ligare tillskott till sina ansträngande intellektuela arbeten.

F. Den högre undervisningen och yrkesundervisningen.

Om vi än i flera hänseenden hafva skäl att glädja oss öfver att många nya yrken blifvit för qvinnan öppnade, kunna vi dock ej undgå att märka, det faror och olägenheter äro dermed nästan oskiljaktigt förknippade. Vi tänka härvid hufvudsakligast på de ansträngningar, flertalet unga qvinnor måste underkasta sig för att uppnå det kunskapsmått, som erfordras för att på den ena eller andra vägen erhålla sin bergning. Lärarinneseminarierna, slöjdskolan, musikaliska akademien, fria konsternas akademi, de till telegrafverket förberedande läroverken o. s. v. äro ju alla fyllda af en skara, som sträfvar att taga examen och derigenom erhålla lefvebröd. Läger man härtill, att en stor del af dem under studietiden lefva på skuld eller eljest på ytterlig förknappning, att likaledes många endast efter forcerade och omogna förstudier vunnit inträde i läroverket, samt att pligttröhet, ambition och sjelfbevarelsedrift ägga till täflan, kan man ej förvåna sig öfver att dessa anstalter äro fyllda med invalider. Vi hafva sjelfva flera gånger öfvertygat oss om det hopplösa uti att hos sådana patienter söka genom farmaceutiska medel bekämpa svaghet och sjuklighet. Efter några försök på ett sådant fält skulle till och med *Niemeijer* nödgas erkänna vanmakten hos Blandiska jernpiller.

G. Lefnadssättet.

Uti H. Dixon's "Vår tids Amerika" förekommer ett litet samtal mellan författaren och en amerikanare, angående landets damer, hvilket vi här nedan återgifva.

»Hvad tycker ni nu om våra fruntimmer, var god och säg mig det?», yttrade i går afton till mig en klandersjuk yankee, medan vi sutto på verandan utanför hotelet här i Saratoga.

»Ah!», ropade han, och skakade med en ful grimas på hufvudet, »de äro icke värda ett enda öre. Icke kunna de gå, icke

kunna de sitta till häst, och ingalunda duga de till att uppfostra barn».

»Ack, det hörs att ni sjelf icke eger en hustru», inföll jag, halft skämtande.

»En hustru!», skrek han, »hade jag en sådan, skulle jag döda henne».

»Med edra ömheter?».

»Uff! med en eldgaffel!», sade han. »Se blott på de der fjollorna vid källan der borta. Hvad göra de nu? Hvad ha' de hela dagen gjort? Ätit och klädt om sig. Tre gånger under dagens lopp ha' de ombytt dräkt, kammat och friserat sitt hår. Sådant är hela deras lif. Ha' de gjort en promenad till fots eller till häst? Ha' de läst i en bok, sytt en enda söm? Nej, ingenting af allt detta! Och huru tillbringa edra damer sin tid? De sätta på sig starka bottiner, fästa upp klädningen och vandra så med raska, spänstiga steg framåt vägar och stigar. Jag var en gång i Hampshire, min värd var en hertig! Före frukosten hade hans fru redan promenerat och återkommit hem med rosor på kinden och leriga skor, hon red med på jagten, hon satte ledigt öfver en graf, ja, en häck kunde icke skrämma henne att vända om hem. Och se nu bara hurudana våra qvinnor äro, bleka och klena!».

»Nej, min bästa sir, ni måste medgifva att de äro högst intagande».

»Intagande! Bah!», svarade den näsvisse karlen, »de ega ingen benbyggnad, inga fibrer, ingen lifskraft; de ha endast nerver, men hvad annat kan man vänta? De äta soda i stället för bröd, dricka isvatten i stället för vin, begagna trånga snörlif, tunna skor och stora krinoliner. Sådant allt gör en menniska oduglig till att lefva, och, Gud ske lof, hundra år härefter skall ingen enda af deras afkomlingar finnas till»¹⁾.

¹⁾ H. Dixon. Vår tids Amerika, senare delen, sid. 22.

Hvad Dixon här halft på skämt meddelar bekräftas med det fullaste allvar af den amerikanske gynekologen Gaillard Thomas. Vid tal om orsakerna till fruntimmerssjukdomarne i Amerika yttrar han:

»Brist på frisk luft och kroppsrörelse måste, då blodet derigenom urartar och muskel- och nervsystem förslappas, räknas främst bland de predisponerande orsakerna. Det är fullt otvifvelaktigt, att de amerikanska kvinnorna skaffa sig betydligt mindre kroppsrörelse än de europeiska. Spatsergång, ridt, rodd, kägelspel etc., som der är vanligt, brukas här föga. I våra stora städer skall man finna många damer, hvilka ej gå en mil dagligen, och dessutom många, hvilka aldrig hafva företagit andra kroppsrörelser än de som fordras för en stillsammare promenad.

Detta beror delvis derpå att hos oss förströelser, som af fruntimmer fordra muskelansträngningar, alldeles icke äro fashionabla, dels af den sjukliga önskan att behålla skenet af finhet i gestalt och anletsdrag, men till största delen från det oriktiga sätt att kläda sig, hvilket endast under vackert väder tillåter damerna vistelse i fria luften. I stället för att våra unga flickor uppmuntras till förströelser i det fria, som kunde vara egnade att stärka deras muskler, uppfostras de i den tron, att sådana tidsfördrif äro bullersamma, oskickliga och endast egnade för vilda pojkar. Deras hvilostunder upptagas med musik, lektyr, ritning, och dylika lättare arbeten, och den reglementerade promenaden på en timma dagligen betraktas såsom fullt tillfredsställande. Denna skadliga uppfostringsmetod följes förnämligast i våra stora kvinnoseminarier och pensioner, der hvarje timme af dagen upptages genom ett bestämdt arbete. Genom denna inrättning hålles själen ständigt under kontrollens slafveri och pinas af den beständiga uppsigtens tryckande inflytande. En skara lifliga skol flickor kunde lika gerna skratta efter en bestämd regel, som hemta någon glädje eller nytta af den kroppsrörelse, som består dem under ledning af en lärarinna eller en professor i gymnastiken.

Det är icke kroppsrörelsen ensamt, som verkar fördelaktigt, utan den fullständiga andliga hvila, den munterhet och frihet, som åtfölja densamma. Fången, som arbetar i trampqvarnen 8 timmar om dagen, har deraf icke så mycken nytta, som den fria och lycklige ryttaren eller roddaren under en åttandedel af denna tid.

Nödvändigheten af riktigt förhållande mellan utveckling och kraft hos nerv- och muskelsystem har ständigt blifvit erkänd och har gifvit anledning till det bekanta ordspråket »Mens sana in corpore sano», som helsolärans första regel. Olyckligtvis har den oroliga, energiska och ärelystna anda, som beherrsakar Förenta Staternas befolkning, frambragt en uppfostringsmetod, hvilken genom sin förvändhet medför ett betänkligt missförhållande mellan dessa båda system, och dess följder göra sig företrädesvis gällande hos det qvinliga släktet, der faran att i detta hänseende förlora den rätta jenvigten mer är herrskande än hos mankönet. Flickor af späd ålder tillhållas oupphörligen att sysselsätta sig med studier, hvilka antingen äro för svåra i allmänhet eller ock öfveranstränga deras tanke- och minnesförmåga. Följderna deraf äro: hastig utveckling af hjerna och nervsystem, brådmogen talang, förfinad och bildad smak, bländande liflighet å ena sidan; sjuklig irritabilitet, stor svaghet i muskelsystemet och i ögonen fallande anlag för genitalsjukdomar å den andra.

Den af vår tids damer anlagda klädedrägt må vara behaglig och prydlig, den må ega det företräde att särdeles framhäfva kroppens skönheter och dölja dess bräckligheter, säkert är dock att den understöder utvecklingen af lifmodersjukdomar och dertill bildar en direkt, ej blott en predisponerande orsak ¹⁾.

I sammanhang med sistnämnda yttrande redogör han för de fysiologiska processerna af snörlifvets inflytande och ådagalägger med bindande bevisning dess skadlighet.

¹⁾ Gaillard Thomas. Anf. arb. sid. 22.

Fråga vi oss nu uppriktigt: likna våra svenska, speciellt stockholmska, damer den amerikanska typen eller den, som de amerikanska skriftställarne artigt nog anse för europeisk? Man kan svårligen frigöra sig ifrån tanken, att vår nation står den förra närmast.

Huru många af våra damer roa sig med ridt, rodd och kägelspel? Vi öfverdrifva icke, om vi säga att de äro ytterst få, så väl å land som i stad. — Då den unga, förmögnare flickan slutat sin skolbildning, eger hon vanligen alls ingen annan uppgift för sitt lif än den att vänta på friare. Utan pligter att uppfylla, har hon föga glädje och tillfredsställelse af sin existens. Med nöjen söker hon därför att fylla tomheten. Använder hon nu vanligen sin tid till sådana, som stärka kropp och sinne? Långt derifrån. Till och med i hufvudstaden finnes icke många damer, som taga undervisning i ridkonsten. Kroppsrörelsen består i en stillsam promenad i full toilett och företages endast då vädret är vackert. I hemmet upptages tiden af romanläsning, handarbeten af onyttigaste slag, sällskapslif, baler, teater- och konsertbesök samt stundom något litet pianospel. Mången torde kanhända tänka att balerna, genom den kroppsrörelse de skänka, ingalunda kunna anses förkastliga; men en kort skildring af en fashionabel bal ådagalägger dock ganska klart, att dess inflytande på helsan ej kan vara annat än menligt. Den unga flickan ikläder sig en tunn baldrägt med djupt uringadt lif och korta ärmar samt ganska tätt sammanträngd kring midjan. Genom särskilda »tvångsåtgärder» måste den fasthållas på skuldrorna för att ej sjunka för djupt ned; hufvudet betäckes med en massa löshår; öfverplagg kunna ej lämpligen appliceras, emedan hela grannlåten då kunde derangeras. Uti en kall vagn sker färden till festlokalen, och ej sällan måste balgästerna vänta vid porten, uti förstugan och tamburen. Festivitetsväningen är ofta till en början ganska sval, emedan man fruktar för öfverdrifven hetta längre fram på qvällen. Under sådana förhållanden måste de unga damerna, vana som

de äro vid höghalsade ylleklädningar och varma hvardagsrum, nödvändigt frysa till dess dansen begynner. Med korta afbrott fortsättes den nu i 5—6—8 timmar å rad, då under pauserna iskallt vatten, mandelmjök och glacer uti ymnighet njutas. Allt högre blifver temperaturen, allt lifigare dansen och starkare transpirationen. Sedan slutligen supéen under tiden blifvit undanstökad, begifver man sig i detta upphettade tillstånd hem. Ny väntan i den kalla tamburen, och trängsel uti förstugan. Den genomkalla vagnen mottager den uttröttade, och hon framkommer till sitt hem på morgonen för att njuta ett par timmars orolig sömn. Så fortgår hon dag efter dag, vecka efter vecka under »säsongen». En flicka, som har den lyckan att få »vara med», deltagar ej sällan under en vinter uti 30—40, ända till 60 baler. Verknin-garne låta ej heller länge vänta på sig; snart måste läkaren råd-frågas. Hans råd om förändradt lefnadssätt påaktas dock ej, ty »ungdomen måste ju roa sig»; deremot begäres »stärkande medel», hvarjemte man lofvar att »riktigt sköta sig» under sommaren. Dermed förstås dock endast sällan att begifva sig till en stilla, fredlig landsbygd och föra ett naturenligt, stärkande lefnadssätt, utan tvärtom består denna sommarhygien vanligen uti att man beger sig till någon fashionabel brunns- eller badort, der s. k. so-cietetslif hörer till ordningen för dagen.

När någon gång en verkligt nyttig öfning lyckas bana sig väg genom konvensans fasta murar och blifva populär bland den qvinliga ungdomen, erhåller den snart en anstrykning af fåfäng-lighet. Vi erinra i dessa fall dels om skridskölöpningarne å Ny-broviken, hvilka för många deltagarinnor utgöra en bazar för vinterkostymer, dels om simöfningarne vid Skeppsholmen med sina olämpliga uppvisningar och promotioner.

Om den nuvarande klädedrägten för damer är redan så myc-ket skrifvet på skämt och på allvar, på vers och på prosa, att föga återstår oss att tillägga. Vi vilja blott anmärka att Mefisto-feles' sats:

»Setz dir Perücken auf von millionen Locken,
Setz deinen Fuss auf ellenhohe Socken,
Du bleibst doch immer, was du bist.»

i hygieniskt hänseende ej kan anses uttrycka fulla sanningen, ty den unga flickan förblifver derigenom ej hvad hon af naturen är, men väl mycket sämre.

Sådant är lifvet inom de tongifvande kretsarne i hufvudstaden, och dess »ton» återklingar från skilda orter af landsbygden, så mycket mer som familjerna på landet ofta sända sina döttrar till hufvud- eller residensstaden »för att fullända sin uppfostran», och återfå dem sedan med försvagad helsa, med afsmak för landlifvets enkla sysselsättningar och med förkonstlad uppfattning af lifvet i allmänhet.

Vi vända nu bladet om och betrakta förhållandena hos de arbetande klasserna, först stadsbefolkningen. Om vi än i vårt land icke ega motstycken till det sorgliga tillstånd, som *Jules Simon* hjertgripande skildrar i sin »L'ouvrières, om vi icke ega dessa talrika familjer af fabriksträlar, som stiga eller falla allt efter de industriela konjunkturerna, hafva vi dock hos vår arbetarebefolkning mycken nöd att lindra och många sociala missgrepp att rätta.

Enligt senast utgifna redogörelse för Stockholms kommunalförvaltning, funnos under 1871 uti Stockholms alla fabriker anställda 2143 arbeterskor, eller nära hälften så många som de manliga arbetarne. Uti handtverkerierna voro anställda 339 samt med handel af alla slag sysselsatta 2097 kvinnor. Läger man dertill att en mängd kvinnor arbeta inom den s. k. lilla industrien såsom sömmerskor, tvätterskor o. s. v., finna vi en ganska betydlig numerär af kvinnor, som för sin bergning uteslutande bero af eget arbete. En stor del af dem äro uti de uppväxande åren, hvadan ansträngningar och skadliga inflytelser af alla slag måste svårare inverka på dem än på fullt utbildade personer. Dessutom må ej förbises att flera etablissementer af för helsan skadlig na-

tur, såsom tobaks-, bomulls-, tändsticksfabriker, m. fl., räkna sin största arbetspersonal af kvinnokönet.

Orsaken, hvarför kvinnan så mycket användes i industriens tjenst, är förnämligast den, att hon fordrar en ringare arbetslön. Arbeterskans inkomst skulle dock, rätt använd, möjligen kunna räcka till de nödvändiga behofven; men då förmåga att hushålla ofta saknas, då handledning och vård brister för den unga oerfarna flickan, då begäret att lysa genom granna kläder ej tillbakahålles; då måste medlen tryta till beredande af god och sund föda, bostad och tillräcklig eldbrand. Härigenom gynnas uppkomsten af den svaghet och sjuklighet, för hvilken sjelfva fabriksarbetet disponerar. När så en allvarsammare sjukdom inträffar, eger arbeterskan inga besparingar att anlita, hennes kläder och ringa bohag säljas till underpris för att betäcka sjukvårdskostnaderna, och om hon lyckligen återvinner heisan, eger hon intet annat än två tomma händer och en försvagad kropp, som bättre behöfde hvila och stärkande föda, än arbete och bekymmer. Den lilla förtänksamhet, som kommit de arbetande männen att bilda sjukhjulsföreningar och s. k. lådor, är mycket mindre vanlig hos kvinnan.

Äfven inom de flesta arbetarefamiljer är tillståndet ingalunda godt. Under förutsättning af ständig helsa, sparsamhet, nykterhet och frihet från fåfänga, skulle likväl arbetaren med hustru och barn kanske kunna lefva någorlunda drägligt på den erhållna arbetsförtjensten. Men om arbetaren förstör en del af sina inkomster på krogen, om hans hustru nödvändigt vill skatta åt den gängse fåfängan i klädedrägt, förhållanden, som äro rätt vanliga, måste indragningar ske i födoämnenas mängd eller närande beskaffenhet, uti bostadens rymlighet och snygghet, uti konsumtionen af bränsle. Samma öde drabbar äfven den ordentlige och stråfsamme arbetaren, då fallissementer, ogynnsamma konjunkturer, streiker och dylikt förringa hans inkomster. Under sådana omständigheter minskar man sin kost till knappa mål af bröd,

potatis och en smula sill; man sammanpackar sig flera familjer uti små, trånga och osunda rum, som oaktadt sin uselhet betinga ganska höga hyror, och söker om vintern värme mer genom denna sammanpackning än uti eldningen. Att dessa ofördelaktiga förhållanden först inverka på barnets organism med dess ringare motståndskraft, inses lätteligen af en och hvar; här grundlägges skrofler, tuberkulos m. fl. lidanden, som antingen föra sina offer i en för tidig graf eller ock hos dem rotfästa en sjuklighet och svaghet, som ingen förbättrad hygien någonsin kan häfva ¹⁾).

Hos den kroppsarbetande landtbefolkningen, dit vi äfven räkna den bergade jordegande allmogen, verka andra orsaker till åstadkommande af svaghet och sjuklighet. Hit hör i främsta rummet den olämpliga matordningen, hvilken, ehuru vexlande efter olika orters seder, dock företer ganska stor likhet. Sålunda använder Sveriges landtbefolkning ytterst sällan färska viktualier. Äfven på orter med raska kommunikationer, med utbildad industri och deraf följande jemnare torgtillförsel, ser man allmogen bibehålla sina gamla vanor att slagta endast en gång om året, och genom insaltning och rökning konservera sitt köttförråd för ett helt år. Till dryck förtäres mångenstädes ymnigt ett illa beredt och illa jäst svagdricka. De sura limporna i Skåne och Småland, surströmming, »surfisk» samt tätmjök i de norrländska provinserna och andra dylika landskapsrätter kunna ej heller anses såsom helsosam föda. Slutligen kommer till allt detta ett, synnerligast hos qvinnokönet, omåttligt kaffedrickande, hvilket blifvit en allmän nationalsed. *M. Huss* har i sin ofvan anförda skrift framhållit de skadliga verkningarne deraf och uppvisat, att den öfverklagade svagheten och sjukligheten hos landtbefolkningens qvinnor till stor del deraf kan härledas.

---

¹⁾ Jemför Wretlind, Undersökning rörande Stockholms mortalitet, sid. 132.

H. Sedligheten.

Vi komma här till ett ytterst ömtåligt kapitel, men hvilket vi dock måste vidröra, emedan man och man emellan så mycket hviskas, förmodas och påstås, det svagheten bland den qvinliga ungdomen skulle till stor del bero på utöfningen af en viss hemlig last. I detta fall kunna vi naturligtvis aldrig framlägga en statistik, vi kunna endast uttala vår åsigt, den vi bildat oss efter erfarenheten samt kunnige och skarpsynte läkares och uppfostrares rön. Den skulle då lyda: den ofvan antydda lasten är visserligen icke sällsynt hos unga flickor, men den är mången gång ej lätt att komma på spåren. Den svaghet, som härflyter ur denna orsak, är naturligtvis ytterst svår för läkaren att behandla och bota, så länge ej grunden blifvit insedd och häfd.

III.

Då vi i den tredje och sista afdelningen af denna uppsats söka framställa några åtgärder, hvarigenom ofvannämnda missförhållanden skulle kunna aflägsnas och deras följder botas, faller det sig naturligast att vi vid deras uppställning följa samma ordning, som vi ofvan vid beskrifningen af orsakerna iakttagit.

Vi begynna därför äfven här med

De ärfdade anlagen.

Allt, hvarigenom samhällsmedlemmarnes helsa skyddas och gynnas, verkar fördelaktigt på de kommande generationerna. Den uppgift, som samhällena sålunda fattat såsom sin, den, att utrota helsofiendliga inflytanden af alla slag, denna uppgift skall, om den rätt utföres, äfven i det särskilda fall vi behandla, visa sin välgörande inverkan. Men det är ej blott den offentliga hygienens målsman som skall arbeta för detta mål, han måste understödjas af nationalekonomen, filantropen, lagstiftaren, hvilka skola i möjligaste måtto förebygga de olyckor, som samfunds-

lifvet kan medföra, exempelvis följderna af oriktiga närings- och tullagar; han måst understödjas af sede- och religionsläraren, som med andliga vapen skall föra kampen mot de laster, hvilka undergräfvat kommande generationers helsa: dryckenskapen och sedeslösheten. Vidare böra genom populära skrifter, föreläsningar och dylikt bättre insigter beredas qvinnorna angående den vård de under hafvandeskapet måste egna sig sjelfva och sin blifvande afkomma.

Myndigheter och korporationer af flera slag, såsom lands- ting, stadsfullmäktige, hushållningssällskaper, arbetareföreningar m. fl. borde med största flit söka genom uppmaningar och bidrag till offentliga föreläsningars hållande medverka till förbättrade insigter i hygienska frågor, så väl af ofvannämnda natur som äfven af annat innehåll. I Norge pläga på många ställen distriktläkarne sammankalla ortens invånare till möten, der de för dem framställa och med dem diskutera helsovårdsärenden, ett i vårt tycke särdeles efterföljansvärdt föredöme.

Barnvården.

Hvad beträffar barndomens olika stadier och den vård, som dervid bör lemnas, är man äfven här uteslutande hänvisad till öfvertygelsens och det personliga inflytandets makt. Genom inga lagar kunna nemligen föräldrar tvingas att rationellt vårda sina barn. Alla goda reformer i denna väg måste enskildt inses och utföras. Medlen att bearbeta opinionen äro här, såsom ofvan nämdes, föreläsningar, afhandlingar o. d. Då emellertid offentliga föredrag ännu ej hos oss hunnit intaga den framstående plats inom det allmänna lifvet, som de i andra länder ega, och emedan den läkare, som oombedd företager sig att föreläsa, derigenom löper fara att misstänkas för en olämplig beställsamhet, synes det oss att vederbörande borde åt läkare i de olika delarne af vårt land gifva offentliga uppdrag om föreläsningars hållande.

Skolan.

Om vi med afseende på de ofvan omtalade förhållandena måste hoppas förbättringar hufvudligen eller nästan uteslutande från den enskildes ökade insigter och goda vilja, befinna vi oss nu på ett område, der lagstiftning kan uträtta betydligt. Men för att detta skall blifva fallet, fordras i första rummet insigt af att staten, då den fordrar obligatorisk skolgång, äfven måste svara för att skolan ej skadar barnens helsa. De nuvarande skolråden och skolinspektörerna kunna alldeles icke motsvara de fordringar man måste ställa på skolans öfverordnade myndigheter. När skolrådet på billigaste sätt uppgjort skolans budget och när inspektören gifvit läraren några förmaningar eller snubbor, anses i vanliga fall båda hafva fullgjort sina åligganden. Men hvem öfvervakar då skolans hygien? Ingen; och om än de närvarande myndigheterna sökte öfvervaka densamma, skulle med deras försök i denna väg, till följe af bristande kunskap och instruktioner, föga uträttas. För ingen af rikets folkskolor användes medicinskt biträde, och vid de elementarläroverk, der läkare är anställd, inskränkes hans verksamhet till gymnastikbesigtningar. Vi önska därför att vid hvarje offentlig skola i stad mätte, enligt uppdrag af eforus eller inspektor, anställas en läkare, som enligt utfärdade instruktioner må öfvervaka skolans sanitära förhållanden. Skolor på landsbygden borde i dessa hänseenden inspekteras af distriktets provincialläkare.

Dessa skolläkares åliggande skulle vara att

1:o. Vid anläggning af ny skola, uppå anmodan af skolrådet, besöka den till byggnadstomt föreslagna platsen samt efter noggrann undersökning meddela skriftligt utlåtande angående platsens lämplighet för det afsedda ändamålet¹⁾ samt om de åtgärder, som voro nödvändiga för att förbättra dess beskaffenhet, såsom dränering, kanalisering, fyllning o. s. v.

¹⁾ Redan Talmud föreskrifver att skolan icke får vara belägen i den tätast befolkade stadsdelen.

2:o. Att efter erhållen kännedom om byggnadsritningen samt byggnadens detaljer, såsom uppvärmnings- och ventilationsinrättningar m. m., skriftligen yttra sig öfver dess användbarhet samt föreslå de förändringar han finner behöfliga.

3:o. Att efter undersökning af ritningar och modell till skolmöbler afgifva yttrande om deras duglighet samt att likaledes i detta hänseende föreslå nödiga förändringar.

4:o. Att i stad minst en gång i månaden och å landet minst två gånger om året utan föregången anmälan besöka de under hans inspektion ställda skolor, och dervid efter föreskrifvet formulär afgifva yttrande om skollokalens renlighet och vård, om uppvärmning och ventilation, om skolbarnens helsotillstånd samt andra förekommande frågor.

5:o. Att till skolans inspektor eller skolrådet afgifva skriftlig rapport om dervid gjorda iakttagelser, hvarvid de ega tillse att anmärkta felaktigheter behörigen rättas.

6:o. Att vid farsotstillfällena oftare inspektera skolorna samt föreslå när de böra upplösas och lärjungarne hemförlofvas.

7:o. Att årligen till Sundhetskollegium afgifva en kortfattad rapport öfver helsotillståndet inom de under hans öfverinseende ställda skolor.

8:o. Skulle inspektor eller skolråd vara missnöjda med läkarens utlåtande, ega de att deröfver begära superarbitrium af Kongl. Sundhetskollegium, hvars omdöme då kommer att lända till efter rättelse.

På detta sätt anse vi att en del af de olägenheter och brister, som i vårt skolväsende nu förefinnas, bäst kunna afhjelpas.

Dessutom borde vid alla skollärare- och lärarinneseminarier samt vid blifvande pedagogiska undervisningsanstalter för män införas en kortfattad kurs i skolhygien.

Till tjenst för nuvarande generation af skollärare skulle genom Ecklesiastik-Departementets försorg utarbetas en handbok i skolhygien, hvilken borde till alla rikets skolor, skolråd och skol-

inspektörer gratis utdelas. Skolinspektörernas antal skulle ansenligt ökas, och till dylik befattning borde framdeles ingen antagas, som ej genomgått behörig kurs uti skolsanitetsväsende.

Kommunernas skolråd borde äfven tillhållas att mer intressera sig för sitt uppdrag än nu på de flesta ställen är fallet. I likhet med hvad som eger rum inom direktionerna för åtskilliga välgörenhetsinrättningar, borde det åligga skolrådets ledamöter att turvis och ofta besöka skolan samt i en der förvarad journal under form af svar på vissa formulerade frågor anteckna dagen för besöket jemte sina omdömen öfver skolans skötsel. Denna journal skulle sedan alltid förevisas skolläkaren och skolinspektören vid deras besök.

För vår egen del anse vi att hvarje folkskola på landet borde utom salar af tillbörlig storlek samt tjenliga förstugor m. m. ega en vid fullt väder användbar matsal med deri anordnade bänkar, bord samt förvaringsskåp för barnens matkorgar. Vidare att hvarje skolsal utan undantag skulle förses med artificiell ventilationsapparat samt lämpliga eldstäder. De nu brukliga små kaminerna, »sättugnarne», o. d. borde icke vidare få förekomma. Dessutom skulle skolan tillhandahålla sko- och klädesborstar¹⁾ samt, liksom fallet är i Schweiz, tvättanstalter för barnen²⁾. På det att sund och ren luft måtte ännu bättre i skolsalen bibehållas och derjemte lärjungarnes helsa tillgodoses, vore ganska gagneligt, om skolbarnens föräldrar kunde förmås att åt barn, som under den kallare årstiden ej hafva särskilda öfverplagg, anskaffa grofva lärftsblusar, liknande dem som de franska arbetarne begagna. Den ringa kostnad, som dessas inköp medförde, skulle säkerligen snart blifva ersatt genom minskad slitning af den öfriga klädedrägten. Likaså instämna vi med Guillaume¹⁾ att det vore en god sak, om man, särdeles vid landtskolorna, kunde in-

¹⁾ Se Guillaume, Om de sanitära förhållandena i skolan, öfversatt af Sandberg, sid. 12.

²⁾ Se Riant, Hygiene scolaire, Paris Hachette et Cⁿⁱ, sid. 29.

föra den seden, att barnen uti afklädningsrummet aftoge sina våta skodon och under vistandet i lärorummet nyttjade något slags tofflor af halm, säf eller dylikt, hvilka de sjelfva, efter hvad vi tro, snart skulle kunna lära sig tillverka. Begagnade man derjemte lämpliga fotskrapor, halmmattor vid dörrarne samt andra medel till snygghetens befrämjande, skulle icke, såsom nu är fallet, golftiljorna i skolan vara höljda af ett tjockt lager dam och smuts. Icke destomindre borde sopning och vädring samvetsgrannt och dagligen verkställas samt skurning ske minst en gång i veckan.

Alla slag af tvungna skolställningar, såsom den med armarne korsade öfver bröstet eller öfver ryggen, ögonens oafåtliga fästade på läraren och flera dylika ensidigheter, böra bannlysas, och barnet få sitta fritt och ledigt samt inom lämpliga gränser vxla sin ställning. Äfven anse vi att antalet undervisningstimmar uti folkskolan, synnerligast på landet, borde minskas, så att barnen blefvo i tillfälle att oftare än nu är fallet få i hemmet intaga en ordentlig middag i sällskap med sin familj. Vi tro att en sådan minskning i timantalet skulle kunna genomföras utan fara för undervisningen, om blott ett tillräckligt antal lärarekrafter bereddes åt folkskolan.

»Hygienen», säger Riant, »bestämmer ett medeltal af 50 lärjungar i hvarje klass, eller 40 i högre skolor och 60 i de lägre»¹⁾.

Den schweiziska skollagens 27 artikel stadgar, att i de primära skolorna lärjungarnes antal i regeln ej bör öfverstiga 60²⁾. I våra folkskolor på landet deremot måste en lärare eller lärarinna ej sällan arbeta med en klass af 80—100 lärjungar och deröfver. Alla dessa förändringar, hvilka vi i helsovårdens hänseenden finna nödvändiga, kunna ju dock ej genomföras utan betydliga kostnader och uppoffringar, så väl från statens som kom-

¹⁾ Anf. arbet., sid. 60.

²⁾ Riant, anf. arb., sid. 61.

munernas sida; men då det gäller barnens helsa, då en kommande generations kraft och duglighet derpå beror, borde intet offer synas för stort.

På det den högre flickskolan måtte mera hushålla med lärjungarnes krafter, måste äfven der betydande reformer genomföras. Lärotimmarnes antal bör förminsкас, alla för skolan främmande ämnen, såsom t. ex. handarbeten och ritning, borttagas ur läsordningen samt det myckna hemarbetet förkortas, särdeles derigenom att skriföfningarne i främmande språk mera sällan förekomma och göras lättare.

Dessutom torde flera ämnen, synnerligen språken, göras valfria, dock med förbud för elev att läsa mer än ett visst antal valfria ämnen. *Kjellberg* har i sin ofvananfödda skrift förklarat att familjen allena bör ega beslutanderätt om de ämnen, som skolgossen bör i skolan läsa¹⁾. Att i goss-skolan genomföra en sådan valfrihetsgrundsats torde i många fall möta svårigheter, då man besinnar att elementarläroverket, för att kunna meddela mogenhetsbetyg för akademiska eller andra högre studier, måste fordra kunskaper uti ett visst antal föreskrifna ämnen; i flickskolan åter, der ingen sådan kompetenspröfning ifrågakommer, skulle friare principer oändligt mycket lättare kunna införas.

Det enda kroppsliga rekreationsarbete skolan bjuder, nemligen gymnastiken, har genom opraktiskhet vid dess anordning förlorat en god del af det helsobringande inflytande, som det borde ega.

Det nuvarande bruket att samla hela läroverkets ungdom, ett par hundra lärjungar, till gemensam gymnastiköfning, är så till vida olämpligt, som det tvingar till upprätthållande af den noggrannaste disciplin. Kunde åter gymnastiklärarinnan få fördela flickorna uti 6 à 8 afdelningar, hvilka hon sjelf på olika tider gymnastiserade, skulle en större frihet i rörelserna kunna

¹⁾ Anf. arb., sid. 35.

beredas, gymnastiska lekar anordnas och det hela sålunda verka långt mera upplifvande än nu är fallet.

Om föräldrar och målsmän derjemte ville något modifiera sin sträfvan att uppamma »underbarn», och i stället låta de unga få nöja sig med proportionsvis färre skolämnena, om de ville inskränka musikundervisningen till de flickor allena, hvilka ega verkligen musikaliska anlag, om de ville helt och hållet afskaffa de tråkiga, pedantiska danslektionerna, tro vi att de skulle bereda sina barn och myndlingar en långt gladare tillvaro än nu är fallet. Vi för vår del kunna ej se något beklagligt uti att det myckna pianohamrandet, »invitis musis», derigenom bragtes att upphöra, och om de unga damerna icke blefvo fullt så ifriga att medelst balbesök ruinera sin helsa.

Vända vi oss nu till de privata läroverken, möter oss det betänkliga förhållandet, att Sverige är ett bland de få europeiska länder, som alls icke fördrar någon garanti för att den uppfostran, som uti enskilda skolor meddelas, skall vara sund för själ och kropp.

Den *österrikiska* skollagen stadgar vissa kvalifikationer för privatskollärare och lärarinnor samt förbinder dem alla att läsa de för den primära undervisningen stadgade pensa; derjemte föreskrifver den att alla skolans yttre inrättningar måste vara sådana, att barnens helsa derigenom ej äfventyras. (Lagen af den 14 Maj 1869, § 70.)

Privatskolor och anstalter stå under statskontroll. (Samma lag, § 71.)

Den *franska* skollagen bestämmer äfven kvalifikationer för undervisare samt lemnar derjemte till märens afgörande om lokalen är tjenlig till undervisning samt huru många elever, som få antagas.

Förordningen derom lyder sålunda:

»Hvarje lärare, som vill öppna en privatskola, bör dessförrinnan anmäla sin afsigt hos mären i den kommun, der han vill

uppsätta skolan; för honom tillkännagifva lokalen och uppgifva hvarest han vistats samt hvilka yrken han utöfvat under de tio sista åren». (Art. 27, lagen af den 15 Mars 1850).

»Hos hvarje mäs finnes ett särskildt register, bestämdt att upptaga ansökningar af lärare, som vilja öppna privatskolor. En afskrift af lärarens ansökan skall uti en månad vara anslagen å dörren till märens embetslokal». (Art. 1, lagen af den 7 Okt. 1850).

Efter tre dagars förlopp bör mären, sedan han besökt den lokal, som är afsedd för skolan, gratis tillställa läraren trenne vidimerade afskrifter af hans ansökan.

Om han vägrar att godkänna lokalen, skall han anteckna denna vägran och orsakerna dertill på de vidimerade afskrifter, han lemnar läraren. En af dessa afskrifter sändes af läraren till statsprokuratorn och en till underprokuratorn, hvilka å deras mottagande lemna qvitton. Den tredje afskriften insändes till vederbörande akademirektor tillika med statsprokuratorns och underprefektens qvitton. (Art. 2 af samma lag).

»Vid den lagliga tidens utgång — — — — — delgifver mären till rektor de upplysningar, som med anledning af den anslagna ansökningen gifvits, eller underrättar att han ej erhållit några sådana». (Art. 3 af samma lag).

Om rektor anser sig böra vägra skolans öppnande — — — tillkännagifver han detta för den sökande genom ett motiveradt utlåtande. Åtminstone tre dagar före sakens slutliga afgörande kallas den sökande inför akademiska konsistoriet. (Art. 4 af samma lag).

Samma lagar gälla angående öppnande af alla slags pensioner. Fria från dem äro endast de olika, erkända statskulternas prester, hvilka blott efter anmälan hos akademirektorn kunna hos sig mottaga högst 4 unge män till presterlig uppfostran och undervisning. Det akademiska konsistoriet vakar öfver att detta antal ej öfverskrides. (Art. 66, lagen af den 15 Mars 1850).

Oaktadt allt det katolska presterskapets inflytande i Frankrike, oaktadt all den skygghet, hvarmed de vilja dölja sitt undervisningsväsende, stadgar dock lagen af den 23 Dec. 1853 i sin 10:de artikel, att »alla flickskolor, vare sig offentliga eller enskilda, hållna af världsliga lärarinnor eller nunnor, i eller utom kloster, skola i allt hvad skolundervisningen angår (»en ce qui concerne l'externa») inspekteras af statsauktoriteterna för den primära undervisningen.

Trots eller snarare till följd af dessa författningar blomstrade privata skolorna i Frankrike, så att, enligt uppgifterna från 1872, icke mindre än 13,866 sådana anstalter funnos. Statens skolor uppgingo detta år till 56,313¹⁾.

De föreskrifter för den privata undervisningens bedrifvande, hvilka vi anse önskvärda för vårt land, äro att alla privata skolor ställdes under samma inspektion som de offentliga läroverken, att lokal och materiel besigtigas af läkare, undervisningen följes af skolråd och inspektörer, hvarjemte hvarje person, som vill öppna skola, skall derom göra anmälan hos skolrådet, och i en dertill bifogad skrift förklara sig villig att noggrant efterlefva alla de stadgar, hvilka staten redan gifvit eller framdeles kan komma att gifva angående helsovården i skolorna. Genom allt detta skulle den personliga friheten icke lida det ringaste intrång. Det torde nemligen vara fullt lika viktigt att reglementera undervisnings- och uppfostringsanstalter för barn, som att i det allmännas intresse gifva detaljerade föreskrifter för hyrkuskar, ångslupsbolag o. s. v.

Ett sådant det offentligas ingripande skulle just nu, då man afhandlar frågan om statsförmåner för lärare i enskilda skolor och om skolornas understödjande med allmänna medel, vara mer än någonsin berättigadt.

¹⁾ Riant, anf. arb., sid. 51.

Konfirmationsundervisningen.

De ofördelaktiga förhållanden, hvilka medfölja konfirmationsundervisningen, kunna lätt förekommas, om församlingarne anskaffade lämpliga och med ordentliga möbler försedda lokaler för denna undervisning samt om presterskapet förbunde sig att iakttaga de sanitära regler, som för skolorna äro föreskrifna, såsom t. ex. att göra uppehåll mellan hvarje timmes lektion o. s. v.

Den högre undervisningen och yrkesundervisningen.

Alla högre undervisningsverk och specialskolor för fruntimmer borde ega särskild, på skolans stat aflönad, läkare, hvilken ännu oftare än vid de primära skolorna skulle inspektera läroverket. Dessutom skulle vid hvar och ett af dem vara anställd en föreståndarinna, med speciel instruktion att ofta meddela sig med eleverna angående deras arbete och förmåga dertill. Läkaren och föreståndarinnan borde i alla deras embete rörande frågor ega säte och stämma i vederbörande direktion.

Hvarje undervisningsanstalt kunde i någon mån sjelf bidraga till öfveransträngningens förekommande, om den med oböjlig stränghet fasthölle vid inhemtandet af de föreskrifna pensa och icke, ledd af en oklok välvilja, låte eleven gå framåt klass för klass, och sålunda sporrade den klen utrustade till allt större och större ansträngningar.

Hufvudsakligen beror dock ett bättre i detta fall af föräldrar, i synnerhet af dem, som tillhöra de högre stånden och hvilkas barn bilda pluraliteten af de högre läroverkens elever. Sökte de genom sparsamhet och lämplig placering af sina besparingar uti lif- och ränteförsäkringsanstalter bereda sina döttrar ett om än litet kapital, skulle icke så många som nu tvingas att för utkomstens skull anstränga sina kroppsliga och intellektuella krafter. De åter, hvilkas anlag hänvisade dem att fortgå på studiernas bana, vore genom besittning af ett litet studie-

kapital befriade från många af de umbäranden, som nu falla på deras lott. Hos de s. k. bildade klasserna behöfde dessutom en mängd nu gängse fördomar skingras, så att man i dylika familjer icke blygdes för att se sina barn välja lefnadsyrken, som mer närmade sig de arbetande klassernas. Många döttrar af embetsmanna- och borgareklasserna, hvilka nu endast med uppoffrande af sin helsa lyckas bilda sig till medelmåttiga guvernanter och musiklärarinnor, skulle med bibehållen lifskraft finna en god bergning genom att förestå större landthushåll, mejerier, handelsaffärer o. s. v.

Lefnadssättet.

Reformer uti seder och lefnadssätt kunna genom inga lagar och författningar åstadkommas. Här beror allt på personen. En mäktig häfstång i detta hänseende finnes dock: *pressen*. Om denna tog till en af sina hufvuduppgifter att kämpa mot missriktningarne i lefnadssättet, hvar helst än dessa uppenbarade sig, skulle detta arbete troligen icke blifva fruktlöst. Måhända kunde ock enskilda föreningar i detta fall icke uträtta så litet. Hufvudsaken blir dock att från samhällets högsta klasser utginge föredömen af enkelhet i seder och klädedrägt, af flärdlöshet i umgänge, af aktning för arbetet, hvarigenom under tidernas lopp en helsosam reaktion mot den nuvarande lyxen och fåfängan säkert skulle inträda. Verkningarne af dessa reformer skulle sträcka sig ända ned till de kroppsarbetande klasserna och förbättra deras ekonomiska ställning.

Särskildt i hvad döttrarnes uppfostran beträffar, gjorde föräldrarne en stor välgerning, om de lade mera vikt på att bilda sina barn till i kroppsligt och andligt hänseende starka och sundt utvecklade qvinnor, än att veta dem hafva förvärfvat många och glänsande talanger. Vi önska därför att alla stärkande kroppsöfningar måtte komma i bruk ibland de unga flickorna, att de måtte lära sig föredraga en vandring i skog och mark, en upp-

friskande ridt, en stunds vistelse å sjön, framför balsalens qualm och de uppsträckta Norrbropromenaderna. Hvad dansnöjen särskildt angår, hålla vi för, att dessa böra i flera hänseenden reformeras; den olämpliga baldrägten bör afskaffas, tiden väljas naturligare, icke på natten och morgonen, utan på aftonen, antalet gäster bör minskas. Om derjemte de »europeiska» danserna fransäs, mazurka m. m. utbyttes mot nordiska danser och danslekar, skulle vi i denna förändring se en vinst. Kort sagdt, vi anse att balerna ej, såsom nu, borde gifva en berättigad anledning till skaldens klagan

»O, hvad mitt hjerta har vändats, fånget

I frack, i flärd och i onatur»,

utan att de måtte blifva stunder af ren och otvungen glädje för ungdomen.

De unga flickor, som ej för sitt uppehälle nödgas välja ett bestämdt lefnadsyrke, kunde finna en rik lifsuppgift såsom diakonissor, frivilliga sjuk- och barnvårdarinnor eller genom att använda åtminstone en del af sin tid, sina krafter och sina penningar på att gagna sina medmenniskor. Vi anföra på det sistnämnda här ett exempel. Huru nyttigt skulle det ej vara för de unga fabriksarbeterskorna, om fabrikssegarens eller disponentens hustru och döttrar intresserade sig för dem med råd och med handling i nödens stund? Det är verkligen sorgligt att föreställa sig, huru sällan ett sådant förhållande existerar, huru den ena qvinnan framlefver sitt lif i lyx och fåfänga, utan att egna en flyktig tanke åt de hennes systrar, hvilkas arbete bereder henne rikedom och bekvämlighet. Vi äro här inne på ett område, der människokärleken i förening med den praktiska omtanken har ett stort verk att utföra, om vi skola undgå socialt elände. Alla loffliga utvägar, hvarigenom arbetarens ställning förbättras, såsom föreningar för arbetarebostäder, folkbanker och sparbanker, försäkringsanstalter, sjukhjulsföreningar o. s. v., böra visserligen kraftigt understödjas, men icke sjelfhjulsystemet ensamt, icke

filantropien ensam, utan båda uti innerlig och förtrolig förening måste arbeta för denna uppgift. Det är onekligen en vacker sed, som på flera ställen i vårt land blifvit gängse, den nemligen, att fabriksegare vid högtidstillfällen begåfva sin arbetspersonal med större summor till för dem gemensamt nyttiga ändamål. Vi önska blott att denna sed måtte blifva allt allmännare och att »firmans» högtidsdagar oftare firades med sådana handlingar än med lysande fester.

Olämpligheterna uti landtbefolkningens lefnadssätt åter måste hufvudsakligen motverkas genom den personliga upplysningen om det helsovidriga i många af de brukliga sederna. Hvad beträffar särskildt jordbruksarbetarne, skulle deras ställning på mångahanda sätt kunna förbättras, först genom husbondens och hans familjs intresse för arbetaren; vidare genom att i någon mån göra honom delaktig i jordbruksrörelsens vinst; och slutligen genom att delvis återgå till ett äldre aflönings sätt in natura.

Sedligheten.

Såsom skyddsmedel mot de faror, hvilka på detta område hota den unga flickan, sätta vi i främsta rummet en sedlig och religiös uppfostran, en omsorgsfull vård om flickans fysiska tillstånd, ett förståndigt, men oafslåligt öfvervakande af skolungdomen samt slutligen ett utrotningskrig mot helpensioner och alla slags kaserner för unga flickor, enär dessa så ofta utgöra härdar för sedligt förfall.

Det ämne, hvarmed vi här sysselsatt oss, är af stor vikt, icke blott för det qvinliga släktet, utan för hela vårt folk. Felaktigheterna måste rättas, för att kommande generation af kvinnor icke skall till betydlig del utgöras af sjuklingar. Blir det qvinliga släktet försvagadt och förstördt, kan dess afkomma i sin ordning ej ega den andliga och kroppsliga kraft, som ju är vilkoret för fosterlandets utveckling och välgång.

28. Konsten i hemmet

af

JACOB FALKE.

Öfversättning.

8. Möbleringen.

Det är ännu icke så lång tid förfluten, sedan man ansåg det som tecken på den finaste smak, att använda samma slags tyg för väggar, möbler, gardiner, dörrförhängen och till och med sängomhängen, och företrädesvis ett glänsande, blommigt kattun. Man finner väl äfven ännu en sådan uppfattning. Det fattas visserligen då ingenting mer i en fullständig harmoni, än att hela familjen äfven kläder sig i samma glansiga tyg, hvilket ju också i sjelfva verket är förhållandet med sommarkläderna och deras från rococotiden lånade kattunsmönster. På sådant sätt kan, efter hvad det tycks, ingenting störa den estetiska friden i hemmet. Endast en sak har man dervid förbisett: det mål, man vunnit, är enformighet, icke enstämmighet, tråkighet, icke konst. Harmonien består i det sköna sammanhanget mellan det olika och mångfaldiga, och det är konsten, som skall förena detta olika till en lyckad samverkan.

Visserligen böra möblerna stämma öfverens med väggarne, men de äro andra och annorlunda beskaffade föremål och böra därför skilja sig från dem, afteckna sig mot dem. Golf, väggar och tak utgöra, det fasta i rummet, möblerna — och de hafva deraf sitt namn — det rörliga, flyttbara och föränderliga. De hafva därför sin egen estetik, sina egna konstnärliga principer.

Hitintills hafva vi vid vår undersökning helt och hållet sett bort från hvarje bestämd historisk konststil och hafva trott, att vi, äfven utan en dylik, om vi gingo ändamålsenligt till väga, skulle kunna vinna harmoni, ett fullkomligt tillfredsställande konstnärligt intryck. Annorlunda förhåller det sig icke med möblerna. Äfven här skola vi göra bäst i att söka vilkoren för deras form i dem sjelfva. I teorien komma vi på sådant sätt utan svårighet till målet, men i praktiken stöta vi likväl på svårigheter, då vi nemligen under vanliga förhållanden äro nödsakade att hålla oss till förråden i bodarne d. v. s. till de moderna, modet underkastade möblerna. Under sådana omständigheter återstår det oss ingen annan utväg än att genom färgen något så när hjälpa upp det, som vi äro tvungna att genom formen förfela.

Ty de moderna möblerna, sådana som vi få dem från bodarne, hafva olyckligtvis en stil, en i sig sjelf dålig och dertill dessutom förderfvad, från hvilken de icke tyckas kunna frigöras. Ännu hafva de ej afskuddat sig spåren af sitt ursprung från rococoen, ännu äro de alltjemnt underkastade den svängda snäcklinien och håna såmedelst träts struktur, som de stå i strid emot, äfvensom den arkitektoniska principen af bärande och buret, hvilken har sin giltighet jemväl vid möbeltillverkningen. Snickaren tror sig hafva tillfredsstält alla konstens fordringar blott han följer den svängda linien, och just derigenom kränker han konsten. Han bekymrar sig föga om att han tillverkar stolar, som borra sig in i väggen, att benen så mycket lättare brytas af, som de skola bära med träts svaga delar i stället för med dess starka. Det lappverk, han behöfver för att kunna åstadkomma de böjda formerna, döljer tapetseraren sedan på ett ypperligt sätt. Går möbelen sönder, så är det åter plats för en ny, och under tiden har modet åter ändrat någon småsak, men beklagligtvis icke stilen och karakteren. Det är därför ej heller underligt, att de moderna möblerna, när de blifva gamla, få ett torftigt, lumpet

utseende och komma i skräpvrån eller i elden, men de gamla blifva konstverk och stiga i värde med åldern.

Våra konstnärer äro fullt medvetna om detta de moderna möblernas ringa värde, och när de hafva fått till uppgift att åstadkomma en rikare möblering, så hafva de alltid sökt lösa denna uppgift genom att hålla sig till en strängare stil. Somliga tro sig hafva funnit en räddning i det grekiska husgerådet, sådant mångfaldiga vas- och väggmålningar framställa detsamma för oss, men, vare sig att grekerne och grekinnorna saknade våra salonger och hvad af dem framkallats, eller att dessa efterbildningar icke kunnat frigöras från den tråkighet, som jemväl vidlåder det första franska kejsardömet efter antiken formade möbler, de hafva icke vunnit något bifall och ingen efterföljd. Andra konstnärer hafva gjort försök med det götiska husgerådet och hafva dervid icke sällan funnit till och med hängifna anhängare bland yrkesbröder och liktänkande äfvensom bland beundrarne af medeltiden och dess konst. De hafva tillämpat, och det äfven med mycket stränghet, den rigtiga princip, som ligger till grund för den götiska möbelkonstruktionen, men likväl har den moderna smaken, kanske just för stränghetens skull, inlagt en bestämd protest deremot. Ej heller var renaissancen, som närmar sig våra moderna behof vida mera och gång på gång försökts, mycket lyckligare; åtminstone sträcker sig dess inflytande icke utom matsalen. Modet har tid efter annan gynnat den fransyska konstens olika stilarter, perukstilen, rococcon och Ludvig XVI:s stil, och arkitekternas alla ansträngningar deremot hafva varit fruktlösa.

Redan af dessa skäl måste vi gå tillbaka till det för möblerna utmärkande, vi måste uppsöka de i dem inneboende förutsättningarne, sådana som de grunda sig på behofvet, på ändamålsenligheten och på materialets beskaffenhet. Ty vi måste en gång för alla befria oss från rococomöblerna, som, emedan de äro onaturliga, icke passa in i vår på tingens natur grundade

harmoni. Vi måste finna möblernas skönhet i dem sjelfva, oafsedt hvarje stil. Om vi dervid åter närma oss den ena eller andra stilen, emedan densamma sjelf mest närmat sig naturen, så är det så mycket bättre, ty vi hafva då redan förebilder, som vi kunna hålla oss till.

Detta förhållande eger rum med alla de möbler, hvilka, i motsats till de möbler, som äro afsedda att sitta på, kunna betecknas som stående möbler, såsom skåp af alla slag, skänkar, skrifbord, skänkbord och matbord. I fråga om dessa hänvisas vi, om vi gifva oss in på naturen, i första rummet till renaissancen, men äfven till gotiken. Vid skåpen eller skrinen är det alltid vissa saker som äro gifna, fack, dörrar, lådor, särskiljande delar, hvartill ytterligare komma gesims, sockel och fot. Dessa skola bringas i ett struktivt system, de skola ordnas så, att delarne komma i regelbundet, symmetriskt, väl afpassadt förhållande till hvarandra, att bärande, stödande, hvilande, afslutande, åtkiljande liksom förenande, infattande liksom fyllande, delar framträda. Vi hafva här således grundvalen för ett slags arkitektonisk konstruktion, grundvalen för en skönhet, som beror på anordning, gruppering, förhållande samt, medelst framträdande och tillbakadragna delar, jemväl på verkan af skuggor och dagrar. Det torde vara tydligt, att man här kan gå riktigt till väga, utan att hafva behof af någon som helst bestämd stil.

I sjelfva verket hafva ej heller renaissancen och gotiken vid ifrågavarande föremål gått till väga på annat sätt. De hafva endast i profileringen och ornamenteringen lagt till kännetecknen på sin stil, eller ock hafva de gjort den främre delen af föremålet, med undantag af sidorna, mer eller mindre liknande en arkitektonisk framsida af ett hus eller palats och hafva prydt den med kolonner och pelare, med rundbågar och spetsbågar, med gaflar och rosverk. Dermed hafva de gått längre än nödigt och hafva behandlat det konstruktiva elementet ornamentalt.

Renaissancen, i synnerhet under dess senare tid, har hängifvit sig åt denna böjelse oftare och mera tydligt än gotiken, men den har deremot i annat afseende gått riktigare till väga än nämnda stil. De götiska möblerna voro egentligen från början mer eller mindre fästa vid väggen. Skåp och skänkar voro väggfasta; sätena voro fästa som bänkar vid väggen och storleksförhållandena voro i öfverensstämmelse med panelningen. Man kunde säga, att väggbonaden och husgerådet utgjorde ett och samma snickarearbete. Först långsamt hafva möblerna lösgjort sig från väggen, dock utan att frigöra sig från den tyngd och stelhet, som härrörde från denna förening. Det var först renaissancen som gjorde husgerådet flyttbart; den gjorde fötterna, förhållandena, till och med ornamenten, lättare, och derigenom husgerådet sjelft rörligare. Det är blott den urartade renaissancen, barocken, som delvis återvändt till tyngre och klumpigare former, liksom äfven till öfverhopandet med alltför upphöjdt och massivt ornament.

Se vi bort från hvarje särskildt ornament, så lemna oss renaissancen, hvad beträffar det konstruktiva elementet, anordningen och skönheten i förhållandena, mönstergilla föredömen för ifrågavarande slags husgeråd. Följa vi dessa föredömen eller rättare deras sätt, så få vi enkla och därför äfven billiga, rigtiga och vackra möbler, som passa in i hvarje sund inredning. Det återstår då alltid att i ornamentalt afseende gifva dem en så rik form, vi kunna vilja, och att använda olikartad ornamentering på dem. Vi kunna öfverdraga dem med snidverk, vare sig att vi hålla oss till den tidigare renaissancens härför så utomordentligt passande, underbara lågreliëf eller att vi taga högrenaissancens kraftigare sätt till mönster, eller ock kunna vi betäcka ytorna med inläggningar i trä, med inlagdt elfenben, till och med med metallmosaik och sköldpadd enligt Boule's sätt. Om blott teckningarne äro bra och vackra samt färgerna har-

moniska, så kunna vi öfverallt på bästa sätt använda dem i våra rum, huru vi än vilja pryda dessa.

Likväl måste vi vakta oss för vissa fel. Främst måste vi undvika öfverlastning. Vidare få vi icke alltför fint utarbета snidverket, isynnerhet ej på våra skåp och skrin, icke behandla det med filen och mejseln så som om det vore metall och skulle ciseleras. Trä är ett material, som måste behandlas med skicklighet och röja konstnärshanden, såsom förhållandet äfven är med alla klassiska arbeten från den italienska och tyska renaissance, och ej mindre med den senare nederländska. I detta fel förfalla nutidens fransmän, af hvilka en, Fourdinois, hade på senaste utställningen i Paris ett stort skåp af en sådan rikedom och sådan finhet i utförandet, att South-Kensington-museet, som inköpte det, ansåg sig böra ställa detsamma helt och hållet under glas. Men just häruti, i denna förmenta uppskattning, ligger domen öfver det fransyska förfaringssättet. En möbel af sex fots höjd är dock sannerligen ej ämnad att ställas under glas.

Ett annat fel, som vi ej vilja lemna opåtaladt, finner man ofta på bokskåp, nemligen på dem som äro stängda med glasdörrar. Ehuru glasdörrarne äro obeqväma och merendels öfverflödiga, vilja vi dock ej anmärka någonting emot dem i och för sig, då de skydda skåpets innehåll mot dam, men man öfverdrager ej sällan glasrutorna helt och hållet med ett hvitt, oegnomskinligt ornament, som fullständigt döljer böckerna. Det har likväl två saker emot sig. Först och främst ser det alldeles ut som om egaren med ett slags blygsel ville dölja sina böcker, men det är ju egentligen hans bildning, och för det andra äro dessa hvita ytor, såsom enhvar lätt kan se, synnerligen egnade, att förstöra de omgifvande föremålen hela färgharmonien. I stället för att vara en prydnad, äro de en ful fläck, under det att böckerna sjelfva med sina brokiga ryggar och sirliga förgyllda ornament redan i och för sig utgöra en förträfflig prydnad.

Vill man hafva glasdörrar, måste man följaktligen taga enkelt klart glas dertill.

Äfven i afseende å borden hafva vi några anmärkningar att göra. Bordsskifvan tillåter i och för sitt användande egentligen icke något eller endast ett obetydligt ornament. Den mest passande och naturliga prydnad utgöres af inlagda träornament i form af en infattning; jemväl kan hela ytan vara öfverdragen med ett likgiltigt, regelbundet ornament. Det är redan för långt gånget när i dess ställe träda vyer af städer eller rent af historiska taflor inlagda i trä. Än origtigare äro oljemålningar, då deras öde ju dock blott skulle blifva, att sönderskrapas och afnötas, om de ej skulle helt och hållet förhindra användandet. För små prydnadsbord kan man i alla händelser medgifva de varaktiga kinesiska lackerade arbetena. Konstnärerne hafva äfven insett det olämpliga i att rikare pryda bordsskifvan och i stället trott sig böra anbringa ornamenteringen på foten. Jemväl härvid hafva de gått mycket för långt. Att anbringa lekande barn och genier, till på köpet af ett annat material, af äkta, förgylld bronz, under bordet, i närmaste beröring med fötterna, synes oss fullkomligt olämpligt; det är emellertid på sådant sätt, den moderna konsten vill hafva det. Våra dagars återupplifvade gotik miss-tager sig på annat sätt: den pryder skifvan nedifrån med allehanda stickande kapitåler, taggar och utväxter, som på ett smärtsamt sätt erinra den oförsigtige dödlige, som sitter vid bordet, om hans menniskonatur. Den äkta gotiken var mycket enklare, och om den i sitt urartande då och då gjort på samma sätt, så borde man just ej göra det efter. Den har en annan egendomlighet, som man mycket snarare borde åter införa: det är nemligen de korsade eller från en punkt utgående benen, ett motiv, som är mycket stadigare, mycket lyckligare och äfven i estetiskt afseende mycket mera tacksamt än de fyra fristående benen på våra bord. Det är jemväl orätt att man afskaffat de fyra fotbräderna, som i forna tider förenade benen. Allt detta är naturenliga saker,

som falla som af sig sjelft vid ett enkelt betraktande af föremålet; visserligen kunde perukstilen med dess utskjutande sirater, rococcon med dess svängda linier just därför icke begagna sig deraf och satte dem å sido. Oss tillkommer det att återvända till naturen, till det med sjelfva saken öfverensstämmande.

Det kunde likaledes vara mycket att säga i afseende å buffeterna, det vill egentligen säga skänkborden. Dessa möbler hafva en dubbel uppgift, dels i och för sista handläggningen af rätterna, dels för bevarande och uppställande af matbordets tillbehör. De äro således bord och skåp på samma gång. Vanligtvis är skåpets nedre del hos oss alltför tung, den öfre alltför lätt, isynnerhet när den icke har någon rygg och endast består af en lätt hylla med tunna, vridna kolonner. Skänkborden under sextonde århundradet äfvensom under den götiska tiden hade en hög rygg med ett framspringande, afslutande tak. Derigenom fick det hela form, afslutning och en ypperlig bakgrund för de föremål, som skulle ställas upp. När vi nu för tiden öfvergifva de vanliga mönstren och försöka en mera konstnärlig form, kunna vi merendels icke finna den rätta. Vi trefva omkring och göra än en låg uppsats med ryggstycke och konsolhyllor, än ett skåp med dörrar, hvilket återigen springer alltför långt fram, än både det ena och det andra. Sinnebildligt snidverk, allehanda dödt fjäderfä och villebråd, hängande i mellanrummen, måste då ofta utgöra ersättning för den bristande grundtanken och den bristfulla formen.

Vanligtvis sakna vi emellertid äfven det, som för en sådan möbel framför allt erfordras, föremål att ställa upp på densamma. Dåliga tider och en förderfvad smak hafva öfver allt förjagat de gamla familjeklenoderna från den goda tiden ur hemmen, i smältugnen, på skräphögen, i antiqvitetshandeln, Gud vet hvarthän. När porslinet kom på modet föraktade man de gamla majolikakärnen, de gamla krusen och faten. Man hade äfven en viss rätt dertill. Emellertid hafva porslinets former blifvit så simpla

och förvildade, ornamentet så tarfligt, stelt och oharmoniskt, att de göra en slät figur på en prydlig buffet. Det fordras redan en viss djerfhet för att ställa upp dem. Det står vanligtvis ej mycket bättre till med de moderna glasen, de slipade kristallglasen såväl som de brokiga. Silfret åstadkommer åtminstone genom sin metallglans och sin återglans någon verkan mot det mörka, om ock dess former hittills ännu ingalunda äro bättre. Under dessa omständigheter har det gamla och föraktade ler-godset åter kommit till heders, och med all materialets råhet ådagalägger det sin sannt konstnärliga verkan äfven på våra moderna buffeter. Men hvad som fordom var vanligt har nu blifvit en dyr lyxartikel. Lyckligtvis börja redan lyckade efterbildningar att mer och mer göra det till gemensam egendom eller åtminstone underlätta ernäendet deraf.

Och likväl är det kanske bättre bestäldt med våra buffeter än med våra så kallade athénienner, lätta, tunna, till sin konstruktion helt och hållet barocka ställningar, som hafva att uppbära våra nipper, kuriositeter och andra små prydnader. Båda delarne passa för hvarandra, ty de äro värda ungefär lika mycket. Dessa småsaker må väl understundom utgöra ljufva minnen, för hjertat kära föremål, men i konstnärligt hänseende äro de hvarken i och för sig sjelfva eller ur dekorativ synpunkt af det ringaste värde. De äro barnleksaker och tom grannlåt. Understundom står det sannerligen ej heller mycket bättre till med kärleken för gamla saker. Samlaren utgår blott alltför ofta från en alldeles felaktig och origtig synpunkt, från hänsyn till åldern i stället för till skönheten, såvida han ej, hvilket vid enskilda samlingar är någonting ytterst sällsynt, utgår från en vetenskaplig och kulturhistorisk synpunkt. Den sanne konstvännen borde anse åldern i och för sig såsom något helt och hållet likgiltigt. Är han klok, samlar han fornsaker endast därför att de tidigare konsttidehvarfven voro i besittning af en mera grundlig smak och att de gamla före-

målen vanligen i sig innebära mera skönhet och harmoni. Men åldern ensam innebär alls icke någon säkerhet för skönhet eller godhet, och deraf kommer det sig, att vi blott alltför ofta se våra konstläskares rum uppfyllda af värdelöst skräp.

Vi återgå emellertid till bohaget efter denna afvikelse från ämnet. Det är mycket svårare att afgöra frågan om konstruktionen för soffor och stolar, hvilka ännu jemväl beherskas af rococcon, än för öfriga möbler. Det för människan bekväma och angenäma har här ett ord med i laget, och rococcon tyckes hafva funnit den härför passande formen. I salongen, denna skapelse af sjuttonde och adertonde århundradena, skall själen herska ensam, den måste vara fri och oberoende och kroppen därför komma i sådan hvila, att den icke på något sätt gör sig påmind. För sådant ändamål skapade salongen soffan och framför allt länstolen med låg sits och tillbakalutadt ryggstöd, hvars stoppning är beräknad efter ryggens svaghet och form. Det hjälper icke att söka spjerna häremot; vi afskaffa ej ett behof, som den moderna civilisationen fört med sig, genom att stoiskt hårda oss eller förakta våra menckliga svagheter. Vi måste väl således taga hänsyn härtill. Vi måste konstruera sofforna och stolarna någorlunda riktigt, utan rocococons förvändhet och stilvidrighet, men äfven utan att afstå från bekvämligheten. Det är dock icke någon lätt uppgift, och hvarje konstnär, som arbetar på detta område, vet, att det ej finnes någonting svårare än att åstadkomma en stilfull soffa.

Den förflutna tiden är oss härvid föga till hjälp, ty det, som rococcotidehvarfvet frambragt, uppfyller väl det ena vilkoret, men icke det andra. Allraminst tillfredsställas vi väl af den äkta gotikens stolar. Merendels hafva de en smal sits och ett högt alldeles rakt ryggstöd samt erbjuda för bekvämligheten ingenting annat än påhängda tygstycken, täcken och löst pålagda kuddar. Dertill äro de jemväl alltför tunga och alltför orörliga för vanorna i våra salonger och i vårt hem öfver hufvud taget.

Sextonde århundradet förvandlade åtminstone de löst pålagda kuddarne till en fast stoppning och gjorde stolarne rörligare, men de förblefvo raka i ryggen. De värsta stolarne äro de, hvilka eget nog mest eftersökas af våra samlare och därför äfven mycket eftergöras. Med höga ben, smala, med ett barockt utskuret ryggstöd, hvars framskjutande ornament borra sig in i de ömtåligaste ställen, till och med försedda med snidverk på sitsen, kunna de ej anses annat än som ett slags tortyrinstrument. Man kan likväl stå ut med dem, när de äro lätt stoppade och sitsen öfverdragits med gyllenläder eller sammet. Det är förunderligt att just denna stela möbel skall hafva utkorats för aristokratiska herr-rum. Det moderna herr-rummet har att framvisa ännu en annan besynnerlig möbel, som dock är en modern, till och med en alldeles ny uppfinning. Det är ett slags stol, som man ej vet om man skall kalla rök- eller ridstol. Man sitter tvärs öfver den och har stödet framför sig, uti hvilket alla möjliga rökförnödenheter befinna sig liksom uti en låda. Det nya i denna tanke, att använda ryggstödet på en stol som låda, kan icke fränkännas vår tid och vi skola ej blifva förvånade, om man fortsätter på denna väg och använder stolarne i matsalen som förvaringsställen för matvaror och vin, samt stolarne i sängkammaren som sy- och toilettbord. För ombytes skull faller det en väl någon gång in, att sätta sig tvärs öfver en stol, men att göra detta sätt att sitta till mod, till allmänt bruk, kan dock knappast vara passande, då vi sålunda skulle på gamla dagar återtaga vår barndoms vanor.

Oaktadt de raka ryggstöden lemna oss renaissancen, om ock först den senare, prof på stolar, som vi väl skulle kunna använda som grundval för våra moderna stolformer. Det är stolar från Rubens' tid, således från de första årtiondena af sjuttonde århundradet, med och utan stöd för armarne, med bred och djup sits samt måttligt högt ryggstöd, hvilket antingen är stoppadt eller endast öfverdraget från den ena stolpen till den

andra med ett stycke läder, sammet eller ylletyg. Benen äro antingen korsade eller vid fötterna förenade genom smala bräder eller stänger; sitsen är lägre än på stolarne från sextonde århundradet; armstöden äro vanligen stoppade och försedda med en rik prydnad af långa fransar. Vi finna sådana möbler på afbildningarne af Rubens' atelier, på de bekanta kopparsticken af Abraham de Bosse med deras rika interiörer, äfvensom på talrika genretaflor långt in i den holländska skoian. Men verkliga, väl bibehållna exemplar äro ej heller sällsynta, som tillika visa oss att man med en riktig konstruktion, hvilken för öfrigt är oumbärlig äfven för rococomöblerna, kan tillfredsställa alla anspråk på bekvämlighet. Man måste framförallt iakttaga, att sitsen är tillräckligt djup, icke för smal och icke för hög samt att armstöden icke äro för korta. Man kan till och med gifva ryggstödet en något bakåt lutad ställning. Det är dock mindre vackert och kan undvikas derigenom att man låter stoppningen i ryggstödet, liksom på de förnegyptiska stolarne, nedtill springa fram något.

Det finnes dock ännu en utväg, på hvilken vi kunna undgå alla svårigheter, nemligen att antaga den österländska principen, gifva stolar och soffor formen af divaner samt stoppa alltsammans. Då komma vi icke i strid med någon stil; vi hafva möbler, som passa öfverallt. Divanen är kanhända den enda stilrigtiga formen för soffan. Med sina mjuka, obestämda linier smyger den sig efter alla förhållanden, passar på hvilken vägg som helst, i hvilket hörn som helst, man kan säga att den står i harmoni med alla stilar, och fråga vi efter den önskade bekvämligheten, så finnes det ingen form för soffa, som låter jemföra sig med denna. Stolar, tillverkade efter samma princip, hafva endast den stilistiska olägenhet, att de, ehuru i viss mån afsedda att kunna flyttas, sakna något sådant handtag, som stolar eljest ega genom den träinfattning som omgifver stoppningen.

Orienten har emellertid äfven gjort ett annat slags stolar moderna, om hvilka vi ej kunna säga lika mycket godt. Det är de små, tunna, nätta stolar, som för närvarande gå under namn af fransyska fantasimöbler. Det är endast en efterhärming af de kinesiska bambustolarne, hvilka man målar, lackerar, förgyller och sålunda förser med en prydnad, som är lika ovaraktig som konstruktionen och materialet. Här och der kan en dylik möbel användas med fördel, men i allmänhet äro de alltför litet konstnärliga, alltför formlösa, och göra derjemte, genom sin utomordentliga lätthet och finhet, intryck af skörhet, liksom om de voro till för att se på, men icke för att sitta på. De förorsaka frun i huset ständigt oro och bekymmer, så snart en fullviktig person vill bemäktiga sig dem. Likaledes torde de böjda stolarne, ehuru de förena en viss soliditet med lätthet och kunna användas med största fördel under vissa förhållanden, såsom t. ex. i kaféer, dock icke kunna tillgodogöras i en konstnärligt inredd våning, ty de erbjuda oss endast ett genomskinligt flätverk, magra, tunna käppar der, hvarest ögat kräfver ett betydelsefullt, genom form och färg utmärkt föremål. De äro äfven allt för obetydliga för det andra medel, den brokiga prydnad, hvarigenom soffor och stolar skola, nästan ännu mera än genom sin form, bidra till den allmänna harmonien, till det konstnärliga intrycket af rummet.

Med denna brokiga prydnad mena vi naturligtvis de väfda öfverdragen, ehuru tråts färg ej heller är likgiltig, ehuru man bör taga i betraktande, huruvida man skall välja ett ljust eller ett mörkt träslag. För närvarande användes nästan uteslutande mörkare trä, under det att det ljusa för få årtionden sedan, och då med full rätt, var mera allmänt. Det passade just till de ljusa väggarne. Den, som håller på de sistnämnda, borde äfven bibehålla det ljusa trät, ty det mörka, såsom valnöt t. ex., bryter alltför mycket af deremot. Om vi deremot föredraga en mörkare eller i kraftigare färger hållen vägg, så behöfva vi äfven ett

mörkare träslag, för att icke till motsatsen i färg foga den än skarpare motsatsen mellan ljusst och mörkt.

Vida viktigare är dock frågan, hvilken färg eller hvilket slags mönster öfverdragen böra hafva. Det är stora ytor, som träda in i den allmänna harmonien och lika lätt kunna medverka på ett fullkomligt förstörande som på ett lyckadt sätt. Valet är just icke svårt, om vi inskränka oss till ett enfärgadt tyg, i sådant fall rättar sig möbelns färg efter väggens färg (under vissa omständigheter kan förhållandet vara tvärt om). Möbelns färg bör ej vara lika med väggens, ty då skiljer sig ej det ena från det andra; men den bör på ett lugnt, mildt sätt stå i harmoni med väggens, ty eljest blir motsatsen mellan de stora ytorna allt för stark. Det är ett fel, som är gemensamt för nästan alla våra eleganta, moderna salonger.

Smaken och konsten hafva emellertid icke låtit sig nöja med möblernas enformighet, och all den ornamentering, det väfda tyget möjligen kan tåla, hafva de under tidernas lopp försökt och försöka ännu om hvartannat. Och likväl är området egentligen mycket begränsadt och vilkoren icke svåra att finna reda på. Föremål, på hvilka vi sätta oss eller mot hvilka vi stöda oss, medgifva ej några spetsar och taggar, medgifva ej något verkligt upphöjdt arbete. Det är alldeles klart och tydligt, men det hindrar likväl ej, att man syndar deremot. Liksom man pryder en del stolar med träsnideri på ryggstödet och på sitsen, så söker man nu för tiden att åstadkomma upphöjda broderier genom att lägga någonting under på motsvarande ställen. Det nyaste modet har begåfvat oss med kuddar, hvilka med brokigt, schackbrädslikt mönster framställa i verklig relief det, som mosaikerna endast sökte gifva utseendet af. Var redan det senare origtigt, så hafva vi i vår öfverklökhet rent af uppnått höjden af smaklöshet. Perukens och rocococons tidehvarf, som sökte ett större fält för användandet af sina gobelinser, hade dertill äfven utsett stolarnes sitsar och ryggstöd och anbragte derstädes i ramar in-

fattade tafflor, hvilka omfattade nästan hela måleriets område, allt från stilleben och landskap till rika figurmålningar. Den moderna konstindustrien, den franska i spetsen, som just häri ser sina förnämsta uppgifter, går till väga på samma sätt och har ännu ej kommit till insigt af det fel, den begår. Stolarne äro ju till för att man skall sitta på dem, men det är näppeligen förhållandet med tafflor. Man kunde vara lika frestad att öfverdraga stolarne med oljefärgstafior. De oregelbundna fälten och de kullriga ytorna borde redan kunna skydda för dylika misstag.

Det borgerliga hemmet nöjer sig nu visserligen i allmänhet med en enklare prydnad, men ej heller denna är fri från fel. De storblommiga modtygen, sådana som den moderna konstindustrien åstadkommit, äro redan i och för sig af en skrikande, brokig verkan; men de förstöra äfven just derigenom möbels form. Nu börja de visserligen att mindre användas, men i stället har man infört de randiga tygen, och det sådana med en bred, mycket utsirad rand på enkel botten. Redan det gör en hård, icke konstnärlig verkan. Dertill kommer dock ytterligare ett annat fel, ty denna rand gifver möbeln, soffan eller stolen, en bestämd rigtning, nedifrån uppåt, som egentligen icke tillkommer densamma. Möbels beskaffenhet är snarare sådan att hela dess ornamentering bör vara utan bestämd rigtning. Om vi således öfvergå från ett helt enkelt enfärgadt tyg till ett prydt, så måste mönstret vara fint, nätt, i och för sig utan betydelse, sådant att det kan medgifva alla lägen och böjningar, utan att någon störande verkan inträder. Färgerna få ej vara beräknade på motsättningen, utan på uppgåendet i en lugn, harmonisk verkan af det hela. Vi komma sålunda äfven här till den österländska grundsatsen. Ränder eller hvarje mera betydande mönster fördragas endast i den mån de föga göra sig sjelfständigt bemärkta, ju lugnare de gå upp i det dem omgifvande. Allt, som på ett skärande sätt stör lugnet, är förkastligt.

Alldeles samma grundsats, ett likgiltigt mönster och en harmoniskt lugn totalfärg, hafva vi äfven att iakttaga i fråga om de brokiga förhängena, om vi ej nöja oss med de helt visst mycket passande enfärgade tygen. Gardiner och dörrförhängen, de förstnämnda utan undantag, äro afsedda att hopfästas i veck; mönstret måste således tåla en dylik veckning. Ett rikt, sjelfständigt, betydelsefullt, ornamentalt mönster skulle förstöras på ett sådant ställe och derigenom endast skada verkan af det hela. Detta är ett fel, hvaruti just de mest konstrika, franska förhängen på senaste tiden blott alltför ofta hafva förfallit. De slösa med konsten på orätt plats, hvarest den förstöres genom användandet. Ej ens lodräta ränder, sådana som de ofta förekomma på våra dagars modtyg, kunna tillstyrkas, ehuru de skenbart fullkomligt stämma öfverens med förhängenas rigtning uppifrån nedåt eller nedifrån uppåt. Åsynen lär oss, att de åstadkomma en dålig verkan, så snart förhängena enligt det vanliga bruket sammandragas i sneda veck. Det är redan bättre när man låter dessa förhängen hänga rakt ned utan att binda upp dem på sidan. Ej heller äro de turkiska förhängena med breda, af små, mångfärgade mönster sammansatta ränder egentligen stilrigtiga, ty den vågräta linien tillhör icke förhänget, men de äro alltid att föredraga framför dem med lodräta ränder, ty å ena sidan störes den vågräta linien i deras ränder icke genom vecken, å andra sidan pläga de i allmänhet vara af en vackrare, i sig riktigare färgsammansättning. Jemväl bör man fästa uppmärksamhet å anordningen af förhängena. Vi behandla dem nu på ett alltför tillkonstladt sätt och begå en mängd onaturliga förseelser mot den goda smaken, i synnerhet medelst lister i rococostil och medelst kappor med barocka, taggiga och uddade kanter. Det är ingalunda linien som skall verka, utan vecken och färgen. I ett lugnt, men konstnärligt prydt rum är det nog med den enkla anordningen med en stång och lätt rörliga ringar. I synnerhet gäller detta om dörrförhängen.

Den egentliga afsigten med gardinerna är att dämpa dagern och att undanrödja eller dölja den hårdhet, som fönsterinfattningen framkallar mot den skarpa dagern. Detta kan visserligen äfven till en viss grad vinnas med de hvita, spetslika gardiner, som det billiga priset förordar. Deras snygghet, som alltid gör ett godt intryck, talar dessutom för dem, men mest dock väl den omständigheten, att de taga bort så litet ljus som möjligt från våra, i alla händelser vanligtvis blott alltför mörka, rum. Detta är ett skäl, hvarför man ej sällan måste föredraga dem framför brokiga gardiner, men de borde i sådant fall åtminstone få en brokig öfvergardin, som utgjorde en öfvergång till rummets i öfrigt på färg beräknade harmoni. Ty den breda hvita ytan är i och för sig mycket litet vacker, och man måste finna sig med den såsom ett ondt, hvilket icke kan ändras. I England äro spetsgardinerna därför i allmänhet förenade med brokiga gardiner och likaledes i Frankrike, ehuru på annat sätt. I Frankrike hänger en enda spetsgardin utan alla veck framför fönstren i salongen, och de mörka gardinerna äro uppfästa till höger och venster. På den stora yta, som blir fri i midten, kan då ett enda rikt och praktfullt ornament mycket väl finnas anbragt. Engelsmännen hänga spetsgardinerna bakom de mörka och låta endast kanterna sticka fram. Vi följa antingen detta sistnämnda föredöme eller utesluta helt och hållet de brokiga gardinerna. I senare fallet borde man, eftersom gardinerna numera veckas och uppfästas, äfven inskränka sig till ett enkelt mönster med en något rikare kant. Maskinerna hafva emellertid satt oss i tillfälle, att här frambringa storartade prydnader med hela skogar och trädgårdar, och vi begagna oss af detta tillfälle, oaktadt vi åter förstöra konstverket genom det sätt, hvarpå vi använda det-samma.

Den omständighet, som förut antydts, att de hvita gardinerna dock endast otillräckligt upphäfva hårdheten i öfvergången från den tunga, stadiga väggen till den breda massa af ljus, som

strömmar in genom fönstret, har under de senaste åren föranledt franska fabrikånter, att blanda in färg i sjelfva de hvita spetsgardinerna. De hafva försökt det på olika sätt, dels genom att förse gardinerna med en bred, brokig infattning, dels genom att omvexla med hvita och brokiga lodräta ränder, dels genom att gifva sjelfva mönstret, hvilket, såsom fransmännen bruka det, än är ornamentalt än med figurer, ett brokigt underlag eller en brokig infattning. Uppenbarligen innebär detta ett framsteg i smak, som är värdt efterföljd, men det förefinnes dock några olägenheter, som göra att detta förfaringssätt icke synes fullt lyckadt, ty så snart dylika gardiner fästas upp på sidan och sålunda läggas i veck, förstöres i ena fallet det betydelsefulla mönstret, i andra fallet åstadkomma de lodräta och numera snedt dragna ränderna just icke någon vacker verkan. Uppgiften synes sålunda ännu icke vara fullkomligt löst.

Med dessa gardiner, med bord och skåp, med stolar och soffor samt deras öfverdrag hafva vi nära nog omtalat alla de förnämsta beståndsdelarne af det flyttbara husgerådet, och det återstår oss ännu att uppmärksamma den olika karakter, rummen ega allt efter ändamålet med dem. Vi vilja förutskicka några ord öfver vissa delar af anordningen, på hvilka bruket och modet utöfva inflytande. Sålunda är det vanligt i Wien att man ställer soffan med tillhörande bord och öfrigt tillbehör på fönsterväggen mellan båda fönstren. Ofta är det visserligen förhållandet, att de många dörrarne, som afdela de tre andra väggarne, kakelugnen och det väldiga pianot icke lemna oss något val öfrigt, men alltid är det den obehagligaste och otrefligaste platsen, såväl för anblicken af rummet, som för den sittande, hvilken vet sig alltid hafva ett kallt drag i nacken. Dessutom förstöres derigenom den enda fullt rigtiga platsen för spegeln, till hvilken vägen spärras.

Äfven i öfrigt äro vi i förlägenhet beträffande spegeln, och det är icke utan att bruket är orsaken dertill. Skall den öfver

hufvud taget hafva sin plats i boningsrummet, så lär väl meningen med densamma äfven der ej vara någon annan, än att låta invånarne se sig sjelfva. Dertill fordras, att spegeln hänger i mörkret, men att dagern faller framifrån på åskådaren, såsom förhållandet också är då spegeln hänger på fönsterväggen. Hvarje annan plats är mindre lämplig. Om rummet emellertid endast har ett fönster eller om fönsterväggen är för smal, så måste man naturligtvis välja den plats, som dernäst är mest fördelaktig för sjelfbeskådning. Men bruket sätter spegeln alltid öfver soffan, hvarest denna än må befinna sig, liksom för att lägga hinder i vägen för fåfångans tillfredsställande, och hänger den dessutom merendels längs med och icke på höjden. Det gör ett intryck som om den som speglar sig skall kunna se sig äfven i liggande ställning. Endast om det finnes en spis i rummet kan spegeln få en riktig plats öfver densamma; då gifver han en bild af baksidan af de framför densamma varande konstföremålen; man kan lätt träda inför den och belysa sig sjelf, hvarjemte den visar rummet i ett behagligt perspektiv. Hänger spegeln midt emot fönsterväggen, så omöjliggöres ej blott sjelfbeskådningen, utan det gör äfven det obehagliga intrycket som om rummet hade fönster på hvarandra motsatta sidor.

Vidare utöfvar bruket äfven sitt inflytande på rummens konstnärliga hållning allt efter deras olika ändamål. Matsalen, förmaket, sängkammaren, herrns rum eller biblioteket, hafva visserligen alla sina egna fordringar, hvilka äfven sträcka sig till den konstnärliga anordningen, men de borde åtminstone vara befriade från modets inflytande. Då matsalarne i England i våra dagar enligt regeln äro tapetserade i rödt, så är det uteslutande en modsak. Vi kunna ej inse hvarför ej en annan färg skulle kunna göra samma tjänst.

Matsalen kräfver en alldeles lugn vägg, ty intresset sammantränger sig kring midten, kring matbordet och dess gäster, hvartill väggen utgör bakgrunden, liksom den mörka bottnen för ett por-

trätt. Af samma skäl är det nödvändigt att dagern kommer från ett enda håll, ty med en på ett så bestämdt sätt anordnad inredning måste man gå till väga nästan som vid komponerandet af en tafla. Till matsal egnar sig bäst ett rum, som är djupt och har ett enda stort fönster på den smala väggen. Då få alla de vid ett långt bord sittande personerna, med undantag af en enda, samma slags belysning. Flera fönster eller fönster på olika sidor gifva en splittrad dager och göra taflan orolig. Om aftnarne är det bäst att midt öfver det dukade bordet hafva en stark belysning ofvanifrån, som lyser upp lika bra åt alla håll och icke är obehaglig för någon. Man måste naturligtvis se till att ljuskronan är i det rätta storleksförhållandet och till form och materiel står i harmoni med rummet. En venetiansk glaskrona kan göra god verkan, men i mörka, och i synnerhet i träpanelade, matsalar är en messingskrona i femtonhundralets eleganta former ändå bättre. Våra kronor af förgylld brons eller af kristall lämpa sig bättre för förmaket. Har man ett långt dukadt bord, kunna ljus från sidorna bidra att öka belysningen på bordet, men de böra under alla omständigheter, i likhet med den hufvudsakliga ljuskällan, befinna sig så högt öfver ögonen att enhvar kan obehindradt se den andra i ansigtet. Detta är en så enkel, själfklar regel, och likväl förbises den gång på gång.

Då väggen skall vara lugn, måste dess prydnad äfven till en viss grad vara måttlig. Sjelfständiga historiska målningar äro der icke på sin plats, ty de bilda en tafla i taflan. Af ypperlig verkan äro deremot gamla porträtt i mörka ramar, så att matsalen, der familjen dessutom dagligen samlas, redan ur konstnärlig synpunkt är den för de stora familjeporträtten bäst egnade platsen. Stilleben, frukt- och blomsterstycken, jagt- och djurstycken målade på gamla viset, i olika färger och likväl af en utmärkt, lugn ton i det hela, utgöra äfven en särdeles lämplig prydnad för matsalen, isynnerhet som deras ämnen jemväl till innehållet öfverensstämma med salens ändamål. Detta senare

borde man äfven taga hänsyn till, om man vill pryda en del af väggarne med freskomålningar. Skräckscener ur den grekiska gudasagan passa lika litet uti matsalen, som argonautertågets historia, hvilken handlar om det hemskaste äktenskap i världen, öfver hufvud taget icke i den för familjelifvet afsedda bostaden, och likväl har i våra dagar en tänkande konstnär i Wien icke undgått ett dylikt fel. Njutning och nöjen, scener af gladt samlif, dans och musik, jagt och fiske, landtlifvet och årstiderna, äro ämnen för matsalen, i hvilken form man än framställer dem, allegoriskt, i arabesker eller i genretafflor. De materiella njutningar, bordet erbjuder, böra här förherrligas på ett poetiskt och måleriskt sätt.

Matsalens karakter, det kring midten samlade intresset kräfver äfven att möblerna hållas enkla eller åtminstone prydda i en allvarsam stil. Skänkbordet, hvarom vi redan hafva talat, utgör med sin prydnad den förnämsta möbeln; det öfriga inskränker sig till bord och stolar, för hvilka sistnämnda senrenaissancens enkla konstruktion med raka ryggstöd är synnerligen lämplig. Det nu rådande bruket fordrar att de skola vara i jemnhöjd med den sittandes hufvud; man kan så mycket mindre inse någon lämplig grund härför, som de i denna form ej kunna vara annat än hinderliga för betjeningen.

Egnar det sig bäst för matsalen att hafva en allvarlig, lugn ornamentering, som utvecklar rikedom mera i soliditeten, i materialets och arbetets gedigenhet än i den glänsande ytan, så borde herr-rummets, arbets- och läsrummets karakter rent af vara enkelhet. Det är platsen för arbete, det är der själen skall samla sig. En rik, olikartad ornamentering skulle draga bort tankarne och förströ dem. Enkla, beqväma sittplatser, väl anordnade skåp och lådor af mörkt svart trä utan mycket ornament, en brokig matta med ett likgiltigt mönster, en mörk, lugn vägg, och dertill ett par ädelt hållna konstverk, vare sig bildhuggeri-arbeten eller målningar, det synes vara de fordringar, hvarmed

estetiken här blir tillfredsställd. I motsats härtill kräver sängkammaren snarare en gläddig dekorerings; den får icke vara mörk, men lika litet ljus. I afseende å ljusstyrka och ton är en medelväg att föredraga. I alla händelser måste det råda lugn, men ett glädt lugn, vid hvilket behagliga färgtoner sammansmälta till en mild, man skulle kunna säga, en ur mörkret framträngande harmoni, till en varm skymningsstämning. Ingenting får träda fram, ingenting störa, ingenting göra sig bemärkt framför det öfriga.

Deremot må man i förmaket utveckla all den glans och prakt, det eleganta yttre, som man anser behöfligt för husets representation. Förmaket är platsen för samqväm, platsen för familjens umgänge med den yttre världen; därför må huset också här, hvarest det är representeradt, visa sig från sin mest lysande sida. Förmaket är genom det, som kännetecknar detsamma, rent af motsatsen till matsalen. I matsalen sammanföras på ett ställe intresset, belysningen, sällskapet, och allt annat förhåller sig såsom bakgrund till det sistnämnda. Ljuset i midten, alla ansigtena belysta framifrån, den mörka bakgrunden, mot hvilken de afteckna sig måleriskt, allt gör hela rummet med det der varande sällskapet till en tafla med koncentrerad belysning i Rembrandts stil, och det är just ur denna synpunkt man borde utgå vid anordnandet och pryndandet af en matsal. Deremot ligger det för förmaket utmärkande just i det kringspidda: sällskapet är fördeladt i grupper, möblerna likaledes, belysningen är fördelad på olika ställen i rummet. Dessutom medföra de moderna vagnorna, att sällskapet rör sig fritt hit och dit, taflorna vexla, grupperna skingras och åter sluta sig tillsammans på annat sätt, och just i denna frihet och rörlighet ligger en egendomlighet, ett behag hos vårt sällskapslif. Redan af detta skäl är det omöjligt att af förmaket åstadkomma en totalbild med fulländad konstnärlig hållning, med enhet i belysningen, med jemvigt mellan dagrar och skuggor. Ljuset faller än framifrån, än från sidan

eller bakifrån på hufvuden och figurer. Det är ingalunda någon fördel, men kan ej ändras, vi måste just betrakta taflan såsom rik, rörlig och vexlande. Sålunda medgifver scenen glans och prakt äfven i bakgrunden, väggarne kunna vara liffigare och i mera brokiga färger, taket kan utveckla all möjlig dekorativ konst. För möbler och förhängen passar det glänsande sidenet, som återstrålar ljuset, men icke så bra sammeten, som drager till sig ljuset i veckena och bildar mörka ytor, hvilka blott alltför ofta se ut som hål. Konstföremål af alla slag, statyer, statyetter, byster i hörnen och på särskilda ställningar, moderna taflor med deras liffigare, mera brokiga färgbehandling, praktband och kopparstick på borden, allt detta kan passa in i den glänsande mångfalden. En sådan rikedom i prydnad och inredning är i viss mån nödvändig och det ej endast för att visa att förmaket, den moderna bildningens neutrala område, äfven befinner sig på höjden af denna bildning. Tomma bord, nakna väggar, kala ytor äro ingenstädes så svåra att förlika sig med som i förmaket, hvarest rummets kyla strider mot värmen vid mottagandet, hvarest samtalen, rörande sig kring tusentals ämnen, öfverallt söker efter ingifvelse utifrån.

Men det är äfven nödvändigt, att en harmoniskt ordnande ände svärfvar öfver denna mångfald, öfver rikedomerna af föremål och prydnader. Hvarje del måste i och för sig vara ädel och skön; de enskilda föremålen böra förenas i grupper, grupperna, af huru olika beståndsdelar de än må bestå, likväl befinna sig i jemnvigt; det betydelsefulla bör vara öfvervägande och förherrsande, det mera obetydliga underordnas och foga sig in i symmetrien; föremål, som skulle taga sig hårdt och störande ut bredvid hvarandra, till följd af sitt ljus eller mörker eller af sina färger, böra skiljas åt och en förmedlande länk skjutas in mellan dem. Möblerna, äfvenledes ordnade i grupper, böra vara på sådant sätt fördelade i rummet, att anknytningspunkter för samtalen åstadkommas, men äfven på sådant sätt att icke den ena sidan

af rummet synes tom, den andra öfverfyld. Här upphör all inverkan från konstnärens sida och allt beror uteslutande på förmaketets herskarinna. Här skall afslutningen ske; här måste hon låta sin egen smak råda och visa, att hon, ej blott andligen, men äfven estetiskt, med konstnärlig takt herskar i förmaket.

Härmed äro vi återkomna till det, som vi redan förut i undersökningens början framstälde såsom en betydande beståndsdel, den enskilda personlighetens rätt och pligt. Visserligen hafva vi sett, att det gifves lagar och väl grundade lagar, som vi måste följa, om vi vilja pryda och inreda vår boning med konstnärlig harmoni, eller med ett ord smakfullt. Men de lemna vårt godtycke ett stort spelrum, de befria oss icke från svårigheten att välja. Under det att modet, för hvilket all smak och all konst äro likgiltiga, icke lemna oss något val öfrigt och föreskrifver oss saker, som vi icke tycka om, som äro stridande mot vår kunskap och vår skönhetskänsla, så göra lagarne oss sjelfva till konstnärer, åtminstone vid valet. De sätta oss i stånd att tillfredsställa våra böjelser, att sätta vår karakter på bostaden, men de lägga äfven ansvaret på oss. Vi borde icke sky detta ansvar, utan, obekymrade om modet, som i morgon uppväcker vår ovilja mot hvad det bringar oss i dag, obekymrade om hvad menniskor tänka och säga derom, söka att efter måttet af våra krafter bringa till utförande våra egna idéer, våra ideal af boningsrum på grundvalen af konstnärliga iakttagelser och erfarenhetsrön, på grundvalen af de i föremålens natur liggande lagarne. Gå vi till väga på detta sätt, behöfva vi ej frukta, att förfela målet. Det fordras visserligen att länge och kärleksfullt hafva sysselsatt sig med detta ämne innan vi komma till klarhet med oss sjelfva, men just denna sysselsättning är för lifvet, den blir oss en förströelse, ett nöje, och den lilla verld, som vi skapat oss sjelfva, som har oss att tacka för sin tillvaro, blir oss en ständig anledning till glädje. Dertill fordras, att vi äfven i yttre måtto gifva ett uttryck åt hvad vi bära inom oss, att vi sprida har-

monien inom oss äfven öfver föremålen utom oss och sålunda ställa dem i en förklarad dager, att vi följa Rückerts ord, då han säger:

All poesi du bringe samman
På hemmets härd att nära flammans!

29. Två skaldinnor.

En illustrerad Berlin-tidning för år 1873 meddelar grefvinnan Wilhelmina Wickenburg-Almasýs tilltalande bild. "Den enda tysk-österrikiska skaldinna", säger sammastädes hennes biograf, "som hittills vunnit fullt erkännande i Tyskland, har varit Betty Paoli. Grefvinnan W. skall dock utan tvifvel snart med henne dela denna visserligen icke lätt förvärfvade ära, i synnerhet sedan Johannes Scherr uttalat sitt tungt vägaude ord öfver betydelsen af denna företeelse."

De båda skaldinnor, som här namngifvits och som älskas och beundras inom Tysklands bildade kretsar, torde förtjena att blifva förestälda äfven för tidskriftens läsare. Jag tilltror mig visserligen ej att kunna med några få penndrag gifva läsaren en helgjuten bild af dessa rikt utrustade qvinnor, men deras dikter afspegla dem sjelfva till den grad, att jag endast behöfver låta dem tala. Några föregående uppgifter om deras samhällsställning och lif torde dock bli välkomna, och det är af denna orsak jag bjuder på en s. k. inledning.

Betty Paoli, hvars verkliga namn är *Elisabeth Glück*, föddes i Wien den 30 december 1815. Hennes fader, som var läkare, dog i hennes tidigaste barndom. Härigenom kom hon att sakna ett stadigvarande hem och under hela sin ungdom förde hon ett omvexlande flyttfogellif i sällskap med sin moder, som var angri-

pen af en besynnerlig "Wanderlust". Detta lif inverkade störande på Elisabeths uppfostran, men var fruktbärande för hennes fantasi. Från år 1843 var hon sällskapsdam åt en furstinna Schwartzenberg tills denna dog 1848. Sedan 1850 har hon bott i Wien.

Till det yttre påminner hon något om Fredrika Bremer och har liksom denna åldrats ogift. Hennes vackraste skaldestycken (hon har utgifvit flerfaldiga diktsamlingar) låta oss blicka in i ett stormigt lif, i ett bröst, som lidit och stridt och som synbarligen vunnit frid först i och med det smärtsamma slitandet af de band, som förenat tvänne hjertan. Hvad som för öfrigt karakteriserar hennes skaldskap är en storartad, ädel äregirighet. Det är för att belysa dessa båda olika sidor af hennes ovanligt subjektiva skaplygne jag här nedan i öfversättning meddelar tvänne af hennes yppersta skaldestycken.

Utom åt skaldekonsten har hon äfven egnat sin tid åt studiet af målarekonsten och dess historia, med hvad framgång visar bäst hennes 1865 utgifna "Wiens Gemälde-gallerien in ihren Kunst-historischen Bedeutung", ett arbete som i vetenskaplighet lemnar intet öfrigt att önska.

En helt annan natur och helt andra öden träda oss till mötes i grefvinnan Wickenburg-Almasýs personlighet och lif. Här blomstrar lyckan af ett lif i kärlek, detta "dubbellif", såsom hon kallar det i sin varma, innerligt vackra "Tillegnan" ("till Albrecht"): Känslans innerlighet, tankens klarhet och en fin fulländning i form och uttryck är hvad som företrädesvis utmärker hennes skaldskap och gör henne äfven för oss främlingar till en kär bekantskap.

Dotter till geheimerådet, grefve Moritz Almasý med grefvinnan Wolkenstein-Trossburg föddes Wilhelmina den 8 april 1845 i Ofen i Ungern. Hon uppfostrades från barndomen i Wien. Nu mera är hon kejsrerlige kamreraren grefve Albrecht von Wickenburgs lyckliga maka (sedan 1868) och moder till en

liten dotter. Hvilken enkel, men idel solig lefnadshistoria! Grefvinnan diktar alltså visst icke af literär äregirighet eller lidelsefull retlighet, utan snarare af ett djupt rent behag öfver sin sköna tillvaro vid sidan af en älskad make. Så uppstodo några band dikter, som egentligen af det skäl blefvo offentliggjorda, att det för den, som älskar sin tillvaro, är ett behof att söka ingifva sina medmänniskor samma kärlek till denna värld, som ändock torde vara den bästa vi ega. I tryck har hittills af grefvinnan W. utgifvits: "Gedichte", som till och med 1867 redan sågo sin andra upplaga; 1869 ett litet band "Neues Gedichte"; 1872 en tredje samling "Erlebtes und Gedachtes"; 1873 den berättande dikten "Emanuel d'Astorga". För öfrigt har hon utmärkt sig som poetisk öfversättarinna. I den nyligen utkomna samlingen *Erlebtes und Gedachtes* tilldrogs mitt öga företrädesvis af två små dikter, hvilka äro härliga blomster af en sådan solig, huld tillvaro. Den ena bär titeln *Zuneigung* — redan här omnämnd — den andra *An der Wiege meines Kindes*. Intet människolif är dock utan sina mörka, bittra stunder: solen är icke alltid varm, himlen icke alltid blå, böljorna dansa icke alltid lustigt och lätt. Läs vi *In der Tiefe des Sees* — ett stycke som ej förfelar att göra ett djupt intryck — tro vi oss höra en ton uppstiga ur oceanens stormiga, hemlighetsfulla djup; läs vi *Missgelungen* — båda dessa jemte de ofvannämnda återfinnas försvenskade här nedan — så se vi att skaldinnan äfven är mächtig af att intvinga lifvets dissonanser under skönhetens och välljudets lagar.

Vi lemna nu ordet åt de frejdade skaldinnorna sjelfva, endast tilläggande, att vi funnit skäl att sammanställa dem, icke allenast emedan de samfält utgöra en stolthet och prydnad för Wiens literära värld, utan förnämligast emedan deras poetiska ingifvelse tyckes hafva samma källa: "l'amour est leur genie." Detta ord gäller lika mycket om den ena som den andra, ehuru de just i denna den innerligaste af alla skaldeingifvelser utgöra, som man kunnat se, fullkomliga motsatser. Båda blifva emeller-

tid ännu intressantare just genom kontrasten och genom att de båda tydligen ej sjunga diktade utan *verkliga* förhållanden. Det är detta som förlänar deras poesi en så hög grad af individualitet och lif och gör att hon väcker ej blott ett ästetiskt intresse, men äfven ett rent menskligt.

Lotten v. Kræmer.

Skilsmessa

(efter *Betty Paoli*).

Hvad genom mina fel och dina
Vi nödgats lida och fördraga,
Hur vi ha gjort hvarandras pina, —
Deröfver låt oss icke klaga!

Hvem af oss två det var, som myllat
Vår samdrägt ner i grafvens gömma,
Hvem af oss två har mest förskyllat, —
Deröfver låt oss icke döma!

Jag vet blott ett: du var min himmel,
Fast tunga mina tårar rinna,
Och dock jag tror i lifvets hvimmel
Vi aldrig bort hvarandra finna.

Men då hvarandra nu vi funnit,
Så låt oss ej hvarandra klandra,
Så låt oss minnas fröjd, som svunnit
Och anförtro åt Gud det andra.

Hvad tiden gaf oss: splitet — smärtan,
Ej var dess verk vår egen viljas;
Dess rot låg gömd i våra hjertan
Och guden der oss bjuder skiljas.

Hur många helga eder spilda,
Och tårar nu i dagar sena!
Naturer så i grunden skilda,
Kan kärlek aldrig ljuft förena.

Ju hetare de stridt att vinna
 Den frid och harmoni de sakna,
 Dess mer bedragna de sig finna
 När de en gång till sansning vakna.

Så gick det oss. Gud vet hvad smärta
 Det kostat, med hvad tårar fälda
 Och med hvad qual i krossadt hjerta
 Vi för vårt misstag ha fått gälda.

Vi helsa dag, som solklar skiner, —
 Och luttrade af tunga agan
 Vi gälda, på vår dröms ruiner,
 För hjertats blindhet, utan klagan.

Bikt

(efter *Betty Paoli*).

Ja, finge jag af ödet *ett* begära,
 Jag valde då — och skulle än mig hölja
 All verldens hån, jag vill det icke dölja —
 Jag valde solens ljus, jag valde *ära*.

Att redan här i gruset kronan bära
 Af evig glans och här på tidens bölja
 Få dessa gudastarka andar följa,
 Som sjelfva dödens vanmagt hjertat lära, —

Att veta, att hvad allt min smärta klagar,
 Hvad allt min glädje jublar, skall få lefva
 — Hur sällt! — ett dyrbart arf till sena dagar,

Att våra namn få vandra än på jorden,
 När åt oss sjelfva graf man hunnit gräfvat
 Och hjertats glöd en askhög blott är vorden.

Dock förr än jag, att diktens krans mig vinna
 Och stoppa gyllne skinnet i min ficka,
 Mig läte af mitt eget jag besticka
 Och så min själ i lögnens dödsgarn spinna;

Förr än den röst, som Gud mig gaf som qvinna,
 Till toner främmande sig läte skicka,
 Jag skulle stolt åt detta eden nicka
 Mitt afsked, stolt se hopens pris försvinna.

Förr än jag skulle så mitt inre tvinga,
 Jag öfvergifven i en öken bodde
 Och läte ohörd lutan der förklinga.

Det mål jag som mitt högsta alltid trodde,
 Det var, att en gång okränkt återbringa
 Det helga pund, som Gud mig anförtrodde.

Tillegnan

—Till Albrecht—

(efter Vilhelmina Wickenburg—Almåsy).

Din är min bok och dina dessa sånger
 Som hjertat, hvarur deras flöde går;
 Du dessa toner hört re'n många gånger,
 De stamma från min kärlek — min? — nej *vår*.

Så må det klangfullt åter mot dig strömma,
 Ack, detta dubbelif, som är blott *ett*,
 Att då du lyssnar, blott du tror dig drömma
 Så mången dröm, som förr dig fröjd beredt.

Ty hvad jag här nu har för verden diktat
 Och bäfvande nu ut i lifvet sändt,
 För dig var länge till; för dig jag biktat
 Re'n länge sedan allt, jag tänkt och känt.

Du känner ock de sånger aldrig hörda,
 Som ännu icke sina vingar höjt;
 Mitt hjertas strängar, ännu oberörda.
 För dig sin klang de längesedan röjt.

Hvart hjertats slag är ditt, hvad allt jag tänker;
 Der stum min tunga blir, der hör du än.
 Tag här min bok! Jag så på nytt dig skänker
 Hvad länge re'n var ditt, — känn det igen!

Förfeladt

(*efter Vilhelmina Wickenburg-Almásy*).

Den smärta, som ej delas, om ock ringa,
 Hur tynger hon vår själ med centnervigt!
 Och våra fröjder blifva rent af inga,
 Då ej ett bröst förstår vår glädjes bikt.
 Men skall vår sång förutan svar förklinga
 Och blott för vintern knoppas skall vår dikt,
 Då träffar såret djupt och blodstänks drifvan
 Och hjertat sluter sig likt sensitivan.

Vänd då, min sång, tillbaka till din cell,
 Hvarfrån din flykt förhoppningsfull du stälde —
 Som källan bryter genom bergets häll,
 Utur mitt bröst ditt klara flöde qvälde
 Och känslans rika våg intill din qväll
 Dig bar i loppet, der hon mäktigt svälde, —
 Så föddes du, så ut i verlden gick
 Du lefnadsglad — men dock ej framgång fick.

Ack, att vi aldrig riktigt kunna dömma,
 Om flamman, som vi nära i vår barm,
 Med sina lågor lyckats genomströmma
 Vårt ord, om sången är som hjertat varm, —
 Om mot hvad skönt vi tänka, känna, drömma,
 Ej formens drägt är endast tom och arm,
 Om, trots vårt hjertas glöd, ej matt är vordet,
 Ja, kanske utsagdt det bästa ordet.

Förstå vi ej hvarandra, utan groll
 Jag det med sorg på mig vill ensam taga.
 Jag sjöng för verlden utan förbehåll
 Min fröjd, mitt hopp, mitt hjertas enkla saga,

Och tårbegjuten lyra klang i moll.
 Hvad vann jag väl? Jag fick min smärta klaga,
 Min glädje tolka. — Ej ett tidsfördrif
 För mig är sången blott, han är mitt lif.

Jag sjunga vill, som mig mitt hjerta bjuder,
 För mig blott denna lag, blott denna finns.
 Om ock för mig ej bifallsstormen ljuder
 Och af min sträfvan lagerns krans ej hinns,
 Hvad jag ej känner, sjunga mig förbjuder
 Det sannas röst och ingen fröjd så vinns,
 Blott hvad det äktas stämpel bär tör duga,
 Och skaldens största synd ju är att ljuga?

I själens djup

(efter *Vilhelmina Wickenburg-Almásy*).

Böljan roligt sofva
 Vill ej mer —
 Själens bölja dofva
 Suckar ger.

Svallet högt sig hvälfver,
 Högt mot sky:
 Själens grundval skälfver
 Vid hvar by.

Tanken svigtar, brister
 Lik ett rö,
 Der sig reser bister
 Skummig sjö.

Sjöarna sig vrida
 Vildt i nöd —
 Djupt i själen strida
 Lif och död.

Tusen qualda frågor
 Dyka opp:
 Vågor jaga vågor
 I sitt lopp.

Bjöd hvart ljus, som sänktes
 I min själ,
 Bjöd hvart hopp, som skänktes
 Mig, farväl?

Knapt en stjärna blänker
 Blek och matt,
 Der sig ödslig sänker
 Tviflets natt.

Skall mig undan glida
 Hvarje stöd,
 Hjertrat hopplöst qvida
 Till min död?

Har mig helt beröfvats
Ljusets skatt?
Eller har jag pröfvats
Blott *en natt*?

Gäller det i stället
Hålla ut?
Tar vid hanegället
Kampen slut?

Vid mitt barns vagga

(*efter Vilhelmina Wickenburg-Almäsý*)

Här ligger den älskade lilla,
En del af dig och mig, —
Af mig hon kärleken tage,
I annat likne hon dig!

Af mig det rena i viljan
Hon tage i lifvet med!
Gif *du* henne viljekraften,
Som slår alla skrankor ned!

Af dig hon tage den blicken,
Som skådar omkring sig sund!
Af mig denna blick af kärlek,
Som ser till ditt hjertas grund!

Och skådar hon dig i det skimmer,
Det ljus jag ser dig i, —
Så skall hon genom min kärlek
Af dig en afbild bli.

L. v. Kræmer.

30. En hedersfråga afgjord.

Den 2:dra sistlidne Augusti afslutades i Croydon i England rättegången mot öfversten och generaladjutanten i engelska armén, *Baker* *), anklagad och dömd till ett års fångenskap i allmänt fängelse för en förbrytelse, som upprört hela folkets sedlighetskänsla och som, då berättelsen genomlupit den europeiska pressen, kan sägas hafva ådragit sig hela den bildade verdens uppmärksamhet.

*) Broder till den beryktade Nilfararen.

Äfven i svenska tidningar hafva uppgifter då och då meddelats om detta mål. Vi kunna därför här inskränka oss till att erinra hurusom en ung tjugotvå-årig flicka, Miss Dickinson, resande ensam i en första klassens jernvägskupé der öfverste Baker vid någon station under vägen stigit in, blifvit af denne för henne okände man så förfördelad, att hon, för att rädda sin heder, kastat sig ut på fotsteget och der med möda fasthållande sig under det tåget rusade framåt, ropat på hjälp; samt vidare huru hennes bröder förmått henne att låta dem draga saken inför rätta, på det ej en sådan neslig förbrytelse, begången af en äldre gift man af hög samhällsställning, måtte förblifva onäpst.

Att den unga qvinnan för rättvisans skull och till framtida värn för sitt kön mot dylika lågsinnade angrepp, underkastade sig det motbudande obehaget af en offentlig redogörelse för förloppet, samt, åtföljd inför rätten af sin mor och sina bröder, fullgjorde den svåra uppgiften med en värdighet och en blygsamhet, som synas öfver allt beröm, ger henne dubbelt anspråk på den rättänkandes gillande och deltagande.

Att "tiga och lida" är ju en företrädesvis qvinlig dygd. Men äfven denna kan gå för långt och bli ett fel, hvarigenom den som förorsakar lidandet får ett sken af rätt, eller åtminstone en trygghet vid det ondas utöfvande, som frestar honom och andra till upprepade förbrytelser.

Lagbrott, sådana som det af öfverste Baker begångna, hafva, i skydd af den qvinliga förtegenheten, blott allt för länge fått epåtaladt bedrifvas, om det ock är mera sällsynt att de riktats mot qvinnor af den bildade klassen. Det är tid att brottet fått sitt rätta namn och förbrytaren sin rätta stämpel, såsom den der "genom ett fegt och omanligt anfall på en värnlös qvinna" förverkat karakteren af en man af heder och gjort sig förtjent af ett förödmjukande straff — ehvad samhällsställning och utmärkelse han i öfrigt må hafva tillvunnit sig.

Att genom sitt modiga och dock qvinligt värdiga handlings-sätt hafva utverkat detta ger miss Dickinson rätt till alla qvinnors högaktning och tacksamhet. Också har hon fått mottaga uttryck af dessa känslor från Englands qvinnor genom deras högsta representant — Drottningen.

Denna tidskrift tror sig kunna å de svenska qvinnornas vägnar hembära henne samma helsing.

Återstår frågan: huru uppfattas en sådan sak af männen?

Engelska tidningar berätta att militärklubbarne i London knota öfver domens öfverdrifna stränghet. En riktigare och såsom vi hoppas allmännare åsigt finner man uttryckt i de ord, hvilka domaren vid domens afkunnande ställde till den dömde och af hvilka vi här meddela följande:

”Då berättelsen om detta mål först offentliggjordes genomilades hela folket af en känsla af skam. Då det blef känt att en ung, oskyldig flicka, under en resa med vanligt jernvägståg, nödgats att sätta sitt lif på spel för att rädda sig undan den råaste förolämpning, kände sig hvarje särskild del af samhället, hvarje hem, likasom personligen förfördelade; och när Englands folk hörde att hennes angripare var en ”gentleman”, en krigare, en officer, och en officer af hög rang, greps det af fruktan, af fasa, och jag tror mig kunna tillägga — af afsky. Hvad den unga damen beträffar har jag hört anmärkas att hon icke bort stanna så länge ensam i en jernvägskupé med en okänd man; men detta synes mig antyda ett samhällstillstånd här i landet, som icke är enligt med verkliga förhållandet. Det skulle antyda att en värnlös qvinna, ensam med en man i en offentlig jernvägsvagn, borde vara beredd att af honom bli förfördelad. Men detta är icke sannt, hvarken här eller i någon annan trakt af England. Undantagsvis kan det, ty värr, finnas män som gifva fria tyglar åt lidelsen, men det är icke något allmänt förhållande i vårt land, och jag förnekar på det bestämdaste det påståendet, att

det skulle vara något orätt uti att en qvinna, ehuru ung hon må vara, stannar ensam i en jernvägskupé med en man, som synes vara värd aktning och behandlar henne aktningsfullt. Vore det annorlunda skulle lagen med all kraft bekämpa ett sådant förhållande. Det är dock i allmänhet sannt att en qvinna hos oss, äfven utan särskildt skydd, går trygg.

Jag har vidare hört anmärkas att den unga damen gjorde orätt i att ingå i ett längre samtal med en fremling; men jag kan ej inse det. I mina ögon hade ett motsatt uppförande burit mera pregel af ett hemligt koketteri, än af den sjelfaktning och trygghet, som hvarje oskyldig qvinna i detta land vet sig berättigad till.

Någon torde mena att den nesliga oförrätt ni begått mot henne fläckat henne. Men jag bortvisar på det bestämdaste hvarje sådan tanke, och förklarar att hon utgår från denna domsal lika ren och oskyldig som någonsin, lika aktningsvärd, ja mera, ty det mod och den sjelfbeherrskning, hon ådagalagt, hafva kastat en ny glans öfver hennes ungdom, hennes oskuld och skönhet. — Hvad eder beträffar så, då jag sagt, att ni var icke blott ansedd som en gentleman, utan anställd vid en hög förtroendebefattning inom engelska armén, så innebär detta att ni, af alla dem som färdades med ifrågavarande jernvägståg borde varit den sista, af hvilken hon kunnat vänta en förolämpning — den första, af hvilken en värnlös qvinna borde fordrat skydd och hjälp. Jag tillägger, att om också en så ung flicka hade begått någon oförsigtighet, borde ni, en äldre gift man, om så hehöfts, hafva skyddat henne mot sitt eget oförstånd. Men ni vet, och vi veta alla, att det från början till slut icke i hennes uppförande fanns ringaste skynt af något, som kunde i minsta mån ursäktas eller minska straffvärdheten af den vanhederliga handling ni begått. För ett sådant brott gifvas inga förmildrande omständigheter". — — Derefter yttrade domaren några ord rörande straffets beskaffenhet, erinrade om de tjänster den anklagade under

en lysande bana såsom krigare egnat sitt land och tillade slutligen en förhoppning, att han efter utståndet straff måtte blifva satt i stånd "att med nya ädla handlingar aftvä den skam hvarmed han höljt sig sjelf och den vanheder han åsamkat sitt fädernesland."

Vi sluta här, önskande att alla män måtte dela den ädle domarens uppfattning af dylika förbrytelser, samt att den öfvertygelsen outplånligt måtte inskräpas hos våra ynglingar, *att angreppet mot en kvinnas heder, hon må tillhöra den högsta eller den lägsta samhällsklass, är oförenligt med en mans.*

Red:n.

31. Nytt på vår Bokhylla.

Behovvet af lättfattliga och prisbilliga handböcker i olika kunskapsgränar för det bildade hemmet har framkallat en hel litteratur på den civilicerade världens nästan alla språk, och äfven den svenska bokhandeln har försett sin allmänhet med ett stort antal sådana verk, af hvilka flera äro synnerligen förtjenstfullt utarbetade. Bland dessa torde "*Nordisk Familjebok*" utgifven af *N. Linder*, under medverkan af en mängd framstående vetenskapsmän och litteratörer i de nordiska länderna, komma att intaga ett framstående rum. Arbetet, som är afsedt att förena konversationslexikonets lättare egenskaper med realencyklopediens tyngre och rätt på sak gående skaplynne, kommer att förses med talrika illustrationer och synas oss i de hittills utkomna häftena hafva på ett särdeles lyckligt sätt löst sin uppgift. Hvad som i första rummet utmärker det framför de få liknande arbeten vi hittills haft att tillgå på svenska är den omsorg, hvarmed alla de ämnen, som stå i närmare samband med fäderneslandet och de öfriga nordiska länderna blifvit behandlade, och hvarigenom det får karakteren af ett sjelfständigt originalarbete i stället för en blott bearbetning af utländska verk. Den biografiska afdelningen synes oss särskildt anmärkningsvärd för sin fullständighet och sina sammanträngda men karakteristiska lefnadsteckningar. — Se t. ex. i 2:dra häftet skildringarne af Arvid August Afzelius, K. A. Agardh, M. Agricola, och A. E. Ahlqvist. De vetenskapliga uppgifterna och tekniska förklaringarna berömmas såsom väl affattade, och äfven på historiens och litteraturens område synas alla billiga fordringar komma att bli uppfyllda. Vi tro oss således kunna med fullt skäl anbefalla *Nordisk familjebok* till våra läsare såsom en värdefull och synnerligt *välbehöflig* tillökning af bokförråden i det bildade hemmet.

Att utgifvaren vid det vidlyftiga arbetets ordnande använder ett ej ringa antal qvinliga biträden och sålunda beredt en ny utväg till nyttigt och inbringande arbete för bildade kvinnor, gör honom förtjent af särskildt tacksamhet från vår sida.

Nordisk familjebok utgifves i häften om 5 ark à 75 öre och kommer att avslutad kosta omkring 45 kronor, ett utan tvifvel ganska billigt pris.

— Engelsk-Svensk ordbok af *L. G. Nilsson* och *J. Ruus*, utgifven på Hjertas förlag (pris 12 kronor) är nu fullständigt utkommen och anses med skäl såsom den bästa och fullständigaste handbok vid studier af engelska språket, vid öfversättningar, m. m. som vi ega, hvarför det ock redan lärert fått en betydlig spridning.

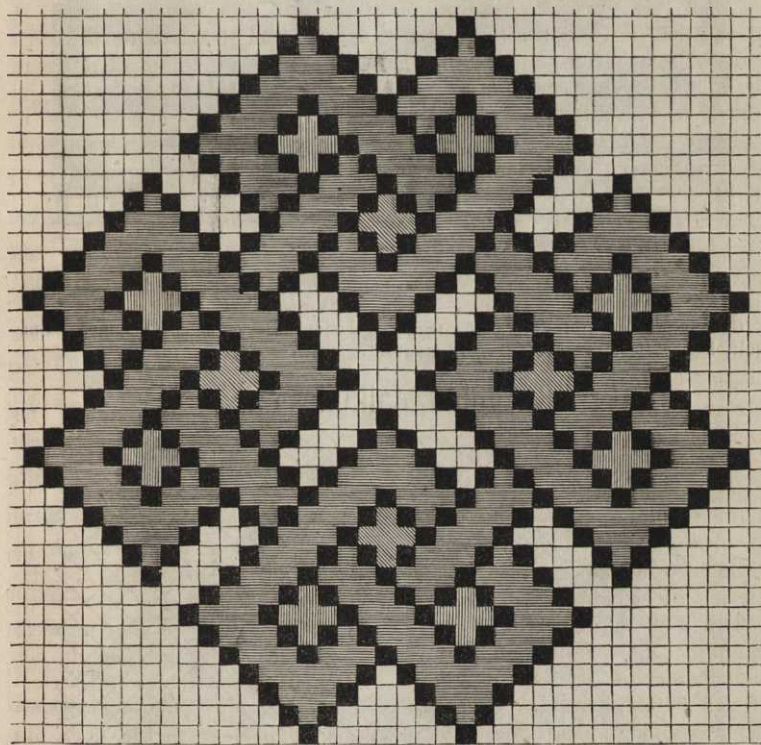
— Af *Verldslitteraturens Historia* (Hj. Linnströms förlag à 1 kr. per häfte 16 häften) utgifven af Dr. A. Ahnfeldt, hafva 5:te och 6:te häften nu utkommit, innehållande likasom de föregående synnerligt väl valda och lyckligt öfversatta diktprof, denna gång af franska och italienska skalder, jämte en fortlöpande framställning af gången och betydelsen af de båda folkens litteratur. Utvecklingen af den franska litteraturen under 16- och 1700-talet, är med synnerlig förkärlek behandlad och synes oss utgöra en af de intressantaste delarne af det innehållsrika arbetet. Att förf:ns starkt realistiska åskådningssätt stundom träder något för mycket i förgrunden och färglägger hans skildringar bör ej hindra olika tänkande att med intresse följa den i allmänhet objektivt hållna framställningen.

— *Ur vår tids forskning*. (1—15, pris vexlande från 90 öre till 2,50 per häfte, Klemmings Antiquariat). Detta värdefulla verk, hvaraf en vetenskapsman benäget lofvat att gifva oss en öfversigt, har under sommaren fortgått med 2:ne nya häften innehållande botaniska afhandlingar: »Betraktelser öfver växtens byggnad och lif» af Dr. F. W. Areschoug, samt »Om växternas blomstring», af Dr. Th. Fries. Det har ofta förvånat oss att de svenska kvinnorna i allmänhet känna sig så föga lockade af växtverldens studium, och vi ha trott att det haft sin grund i den torra och döda skolundervisningen, som för qvinnan sällan eller aldrig leder till de högre stadierna af kunskap der de döda formlerna få lif och betydelse. Såsom sjelfstudium efter slutad skola äro väl dock få ämnen mera lämpliga för qvinnan än just botaniken, och såsom inbjudande och vägledande till ett sådant studium torde, utom »Botaniska utflygter» af den gamle Fries (se denna tidskrift årg. 7 sid. 237—84) få arbeten kunna uppletas mera lämpliga och fängslande än de båda här nämnda. Deras vetenskapliga värde står öfver vårt beröm och vi tillägga blott att framställning och språk synas (med undantag af ett och annat försök till »studentwitz» i Hr. Fries' arbete) på ett lyckligt sätt förena vetenskapens värdighet med det lättare behaget af en populär läsning.

För öfrigt ha vi att omnämna fortsättningen af den nya upplagan af Geijers verk på Norstedt et söners förlag, sommarhäftena af Land och Folk samt »Läsning för folket», innehållande bland annat en god uppsats om undervisning och karaktärsutveckling af Gödeke, Smaastykker utgifne af Udvalget for Oplysningens Fremme der læsaren finner bland annat några nya karakteristiska berättelser af Thyregod, samt slutligen ett häfte särdeles behagliga små noveller af en norsk författariinna, Marie Colban, af hvilka vi framdeles torde meddela en och annan skizz.

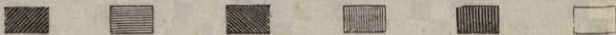
Snårsömsmönster.

1. Ljuslätt,	Svart.	Sandfärg.	Mörkare	och
2. Gulbrant.	"	"	"	ljusare
				rosenrött.

Mönstret kan förstöras genom att bilda *alla* de svarta konturerna af två stygn i stället för ett.

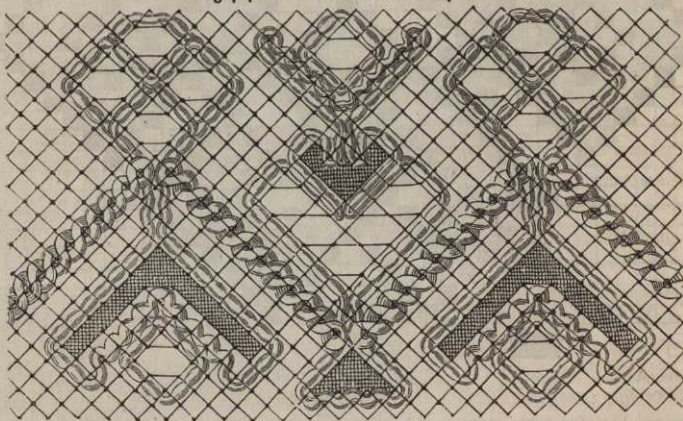
Snårsöms- och väfmönster.

1. M. grågrönt Mell. blått. L. mossgrönt. M. rödt. L. grått. Halmgult.
 2. " " " " Skarlakan. M. rödt. "

Genom misstag af tecknaren ha taggarne å sidobårderna betecknats med halmgult, hvilket i stället bör vara M. grågrönt.

Knypplad dalkullespets.

Mönstret utföres i tjockt langarna, så att det framträder starkt från botten.